



SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Henna Latvala

Kiusaaminen alakoulussa

Vanhempien rooli kiusaamiseen puuttumisessa ja ennaltaehkäisyssä

Opinnäytetyö
Syksy 2024
Sosionomi (AMK)



SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Henna Latvala

Työn nimi alaotsikoineen: Kiusaaminen alakoulussa: Vanhempien rooli kiusaamiseen puuttumisessa ja ennaltaehkäisyssä.

Ohjaaja: Pia-Christine Sainio

Vuosi:2024

Sivumäärä: 59

Liitteiden lukumäärä: 3

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää alakouluikäisten lasten vanhempien roolia kiusaamiseen puuttumisessa ja ennaltaehkäisyssä. Opinnäytetyö tuottaa tietoa alakouluikäisten lasten perheille ja yhteistyökumppaneille koulukiusaamisesta sekä keinoista havainnoida lasten käytöstä ja tunteita. Opinnäytetyö antaa tietoa myös keinoista, joilla puuttua koulukiusaamiseen ja ennaltaehkäistä sitä.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnallinen osuus koostui vanhemmille järjestettävästä informatiivisesta vanhempainillasta. Kohderyhmänä opinnäytetyössä olivat Jalasjärven alakoulujen oppilaiden vanhemmat.

Tutkimusaineistoa kerättiin Webropol-verkkokyselyllä. Alakouluikäisten lasten vanhemmille teetetty anonymi kysely tuotti tietoa vanhempien kokemuksista ja näkemyksistä kiusaamiseen liittyen. Kyselyyn vastasi 109 vanhempaa. Kyselyn tuloksia tarkasteltiin sekä laadullisin että määrällisin menetelmin.

Tutkimustulosten pohjalta voitiin todeta, että suuri osa vanhemmista on hyvin tietoisia siitä, missä ja kenen kanssa heidän lapsensa aikaa viettää. Koulukiusaamisesta ja lapsen päivän kulusta puhutaan kotona paljon. Tulokset kuitenkin osoittivat, että on paljon perheitä, jossa vanhemmat eivät osaa sanoa, kertooko heidän lapsensa kotona mieltään painavista asioista. Kiusaamista esiintyy lasten keskuudessa vanhempien mukaan paljon. Tulokset osoittivat, että vanhemmilla on olemassa tietoa koulukiusaamisesta, mutta keinoja siihen puuttumiseen tarvitaan lisää. Vanhemmat korostavat vastauksissaan kodin, koulun ja vanhempien välistä yhteistyötä sekä nopeaa kiusaamiseen puuttumista. Vanhemmilla on iso rooli kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa. Voidaan todeta, että kiusaamiseen puuttumiseen ja sen ennaltaehkäisemiseen tarvitaan yhteistyötä lasten ympärillä toimivien aikuisten kanssa sekä lasten käyttäytymisen havainnointia niin kotona kuin koulussa.

¹ Asiasanat: koulukiusaaminen, kiusaaja, kiusattu, puuttuminen, ennaltaehkäisy

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Bachelor of Social Services

Author: Henna Latvala

Title of thesis: Bullying in primary school: The role of parents in tackling and preventing bullying.

Supervisor(s): Pia-Christine Sainio

Year: 2024

Number of pages: 59

Number of appendices: 3

The purpose of this thesis is to explore the role of parents of primary school-age children in addressing and preventing bullying. The thesis produces information for families of primary school-age children, as well as for partners about bullying at school and ways to observe children's behaviour and emotions, and thereby ways to intervene and prevent bullying at school.

The thesis was carried out as a functional thesis. The functional part consisted of an informative parental evening for parents. The target group for the thesis were the parents of the students of Jalasjärvi primary schools.

Research data was collected using the Webropol online survey. An anonymous survey of parents of primary school-age children produced information about their parents' experiences and views on bullying. The survey was answered by 109 parents. The results of the survey were reviewed using both qualitative and quantitative methods.

The results of the study showed that a large proportion of parents are well aware of where and with whom their child spends time. There is a lot of talk about bullying at school and the child's day at home. However, the results indicated that there are a lot of families where parent cannot tell if their child is talking about the things that weigh on their mind at home. According to the parents, there is a lot of bullying. The results showed that parents have knowledge of bullying at school, but more means are needed to address it. In their responses, parents emphasize cooperation between home, school and parents, as well as quick intervention in bullying. Parents play a major role in preventing and addressing bullying. It can be stated that addressing and preventing bullying requires cooperation with adults around children, as well as observation of children's behaviour at home and at school.

¹ Keywords: School-bullying, bully, bullied, interference, prevention

SISÄLTÖ

| | |
|--------------------------------------------------------------------------|----|
| Opinnäytetyön tiivistelmä | 1 |
| Thesis abstract | 2 |
| SISÄLTÖ | 3 |
| Kuva-, kuvio- ja taulukkuuettelo | 5 |
| 1 JOHDANTO | 6 |
| 2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT | 8 |
| 2.1 Aiheen valinta..... | 8 |
| 2.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset | 9 |
| 2.3 Yhteistyötahojen esittely | 10 |
| 2.4 Aikaisempia tutkimuksia aiheesta..... | 10 |
| 3 KIUUSAAMISEN ILMENEMINEN JA VAIKUTUKSET..... | 14 |
| 3.1 Koulukiusaamisen määrittelyä..... | 14 |
| 3.2 Kiusaamisen ilmeneminen | 15 |
| 3.3 Kiusaamisen roolit | 17 |
| 3.4 Kiusaamisen vaikutukset lapseen ja perheeseen..... | 18 |
| 3.5 Lain näkökulma kiusaamiseen | 19 |
| 4 VANHEMPIEN ROOLI KIUUSAAMISEEN PUUTTUMISESSA JA ENNALTAEHKÄISYSSÄ..... | 21 |
| 4.1 Kasvatusvastuu | 21 |
| 4.2 Kiinnostus ja läsnäolo..... | 21 |
| 4.3 Avoin ja luottamuksellinen suhde | 22 |
| 4.4 Omien tunteiden sietäminen..... | 23 |
| 4.5 Valvova vanhempi | 24 |
| 4.6 Sitoutuminen | 24 |
| 4.7 Kiusaamisen kohtaaminen ja tunteet..... | 25 |
| 4.8 Vanhempjen ohjeet ja toimintatavat | 26 |
| 4.9 Tukea kiusaamisasioihin ja kiusaamisen jälkihoito..... | 26 |
| 5 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT..... | 29 |

| | | |
|-----|---------------------------------------------------------|----|
| 5.1 | Toiminnallinen opinnäytetyö | 29 |
| 5.2 | Kyselytutkimus menetelmänä | 30 |
| 5.3 | Analyysimenetelmät | 31 |
| 5.4 | Eettiset näkökulmat ja näiden pohdinta | 32 |
| 6 | OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA TUOTOS | 34 |
| 6.1 | Opinnäytetyön prosessin aloitus | 34 |
| 6.2 | Kartoittavan kyselyn suunnittelu ja toteuttaminen | 35 |
| 6.3 | Kyselystä saadut tulokset ja analysointi | 37 |
| 6.4 | Vanhempainillan suunnittelu ja toteutus | 42 |
| 6.5 | Palaute vanhempainillasta | 43 |
| 6.6 | Opinnäytetyö prosessin loppuun saattaminen | 44 |
| 7 | JOHTOPÄÄTÖKSET | 46 |
| 8 | POHDINTA | 51 |
| | LÄHTEET | 54 |
| | LIITTEET | 59 |

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

| | |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
| Kuvio 1. Koulukiusaamisen prosessi | 12 |
| Kuvio 2. Perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaat, jotka eivät olleet kiusaamisessa mukana 2017–2023 | 17 |
| Kuvio 3. Kiusaamisen vaikutuksilta suojaavat tekijät | 27 |
| Kuvio 4. Sukupuolen vaikutus mieltä painavien asioiden kertomisessa..... | 37 |
| Kuvio 5. Sukupuolen vaikutus kiusatuksi tulemiseen. | 38 |
| Kuvio 6. Mitä seuraavista kiusaamistavoista uskot/tiedät lapsesi koulussa esiintyvän. | 39 |
| Kuvio 7. Oletteko tietoisia, miten lastenne koulussa ehkäistään kiusaamista ja miten siihen puututaan..... | 42 |
| Kuvio 8. Opinnäytetyön prosessin kuvaus. | 45 |
| Kuvio 9. Vanhempien rooli kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä | 50 |
| Taulukko 1. Esimerkki aineiston teemoittelusta.. | 32 |

1 JOHDANTO

Koulukiusaaminen on tällä hetkellä hyvin ajankohtainen ja merkittävä aihe yhteiskunnallisesti. Koulukiusaamisesta on kirjoitettu mediassa nyt todella paljon ja vanhemmat ovat esittäneet huoltaan koulukiusaamisesta. Koulukiusaamisen seuraukset voivat olla hyvin vakavia. Kiusattu lapsi saattaa kokea vahvaakin syrjäytymistä ja hylätyksi tulemistä. Koulukiusaaminen voi pahimmillaan johtaa vakaviinkin tragedioihin, kuten viime aikoina tapahtuneet koulusurmat ja itsemurhat kertovat. Mediassa nostetaan esiin usein koulujen toimet kiusaamisen ehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa. Sen sijaan vanhempien vastuu siitä miten vanhemmat voivat koulukiusaamiseen puuttua ja ennaltaehkäistä koulukiusaamisen syntymistä jää vähemmälle.

Kiusaamisessa sanotaan olevan aina vähintään kaksi osapuolta, kiusattu ja kiusaaja. Kiusaaminen kuitenkin on usein ryhmäilmiö. Ryhmäilmiössä kiusaamiseen saattaa osallistua useitakin osallisia, erilaisissa rooleissa. Kuulemme usein vanhempien puhuvan siitä, kiusaataanko heidän lastansa vai ei. Harvoin kuitenkaan kuullaan puhuttavan siitä, että meidän lapsemme on koulukiusaaja. Aihe on jäänyt pohdituttamaan: onko kyseessä aihe, josta vaietaan, vai onko se aihe, mistä vanhemmat eivät tiedä. Esimerkiksi Päivi Hamarus (2012, s.19) nostaa esiin vanhemmuuteen ja kiusaamiseen liittyvän myyttisen käsityksen siitä, että oma lapsi ei tee mitään pahaa. Ajatellaan, että ei oma lapsi voi olla kiusaaja. Hamarus muistuttaa kuitenkin, että lapsella voi olla erilainen rooli koulussa kuin kotona. Mäntylä ym. (2013, s.113) ovat tutkimuksessaan todenneet, että kiusaamiseen puuttumisessa ja ennaltaehkäisyssä tärkeää on sekä opettajien että vanhempien vahva tarkkaavaisuus ja huomiointikyky. He korostavat, että jo pieneenkin kiusaamisen merkkiin on puututtava. Yleissopimus lapsen oikeuksista (60/1991, §18) mukaan vanhemmilla on ensisijainen ja yhteinen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä lapsen edun mukaisesti. Vaikka ensisijainen vastuu on vanhemmilla, ei se tarkoita, että heidän tulisi tehtävästä suoriutua yksin. Yhteiskunnan eri toimijoiden täytyy tukea vanhempia lasten kasvatuksessa.

Tämä opinnäytetyö käsittelee vanhempien roolia koulukiusaamisen ehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa. Koulukiusaamista on tutkittu paljon, mutta vanhempien näkökulmasta kuitenkin vähemmän. Opinnäytetyö pyrkii selvittämään tarkemmin sitä, miten tietoisia vanhemmat ovat koulukiusaamisesta ja sen vaikutuksista. Sekä sitä, miten vanhemmat

kiusaamisen näkevät ja kokevat ja millaisia keinoja vanhemmilla on ennaltaehkäistä ja puuttua kiusaamiseen.

Opinnäytetyö tuottaa tietoa alakouluikäisten lasten perheille ja yhteistyökumppaneille koulukiusaamisesta sekä keinoja lasten käytöksen ja tunteiden havainnointiin. Yksi tapa ehkäistä koulukiusaamista ja onnistua varhaisessa vaiheessa puuttumaan kiusaamiseen, on pureutua asiaan vanhempien kautta. Vanhemmat tuntevat parhaiten omat lapsensa ja näin ovat parhaita myös havainnoimaan muutoksia lapsiensa olemuksissa. Koulukiusaamisesta puhutaan paljon yläkouluikäisille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Kiusaamista esiintyy todella paljon jo alakouluikäisillä lapsilla, siksi on tärkeää pystyä puuttumaan kiusaamiseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tällä työllä halutaan tuottaa tietoa vanhemmille siitä, miten havainnoida lasta ja miten voi tunnistaa kiusaamista. Keinoja siihen, miten vanhemmat voivat olla mukana ennaltaehkäisemässä kiusaamista ja miten kotona voi puuttua kiusaamiseen. Jos tällä saadaan kitkettyä edes osa koulukiusaamisesta, työllä on myös yhteiskunnallista merkitystä.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Aiheen valinta

Sen lisäksi, että aihe on hyvin ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti merkittävä, opinnäytetyöni aiheen valintaan vaikuttaa myös oma huoleni ja kiinnostukseni aiheeseen. Tein juuri opinnäytetyötä aloittaessa harjoittelua koulukuraattorin tehtävissä, ja siellä aiheen valintani vahvistui. Näin, miten paljon koulukiusaamista esiintyy, jopa hyvin pienissä kyläkouluissa. Minusta on huolestuttavaa, että jo alakoululainen saattaa ajatella, ettei hän voi saada kiusaamisesta mitään seuraamusta. Lapset tietävät jo hyvin nuorena omat oikeutensa. Heillä on vielä paljon opittavaa oikeuksiensa lisäksi siinä, millaisia velvollisuuksia meillä kansalaisilla yhteiskunnassa on, oikeuksiemme lisäksi. Näitä asioita olisi hyvä vanhempien korostaa kasvatuksessaan. Kiusaamisen fyysisyys myös yllätti minut. Kiinnitin huomiotani myös siihen, miten vanhemmat koulukiusaamiseen reagoivat. Usein reaktio on negatiivinen ja saatetaan etsiä syytä koulusta ja koulun toimista. Vanhemmat saattavat pohtia vain sitä, mitä koulu tekee asialle ja miksi koulu ei ole puuttunut kiusaamiseen heti. Meidän vanhempien tulisi panostaa enemmän kiusaamiseen puuttumiseen kotona.

Kiusaamisesta uutisoidaan nykyään paljon ja se on hyvin vakava ongelma koulumaailmassa. Sen vuoksi moni lapsi ja nuori on vaarassa syrjäytyä, ja kiusaamisen vaikutukset ovat kauas kantoisia. Nyströmin (2018, s. 9) mukaan on tutkittu, että koulukiusaamista kokee viikoittain 6–10 % koululaisista. Terävä (2023) kirjoittaa Ylen uutisissa, että joka kymmenes oppilas ei uskalla kertoa kiusaamisesta. Oppilaat eivät myöskään tiedä, miten kouluissa puututaan kiusaamiseen. Terävä kirjoittaa kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) todenneen, että kiusaamisen vastaiseen työhön pitäisi ottaa vanhemmat ja oppilaat enemmän mukaan. Uutisesta käy ilmi, että Karvi on ensimmäistä kertaa arvioinut menetelmiä, joita käytetään kouluissa kiusaamisen vastaiseen työhön. Tässä arvioinnissa selviää, että oppilaille ja vanhemmille on usein epäselvää se, miten kiusaamista käsitellään kouluissa. Karvin arvioinnissa on toteutettu kysely oppilaille. Siihen on vastannut yli 12 000 oppilasta, joilla oli kokemusta kiusaamisen vastaisista menetelmistä. Myös vanhemmille oli tehty kysely, johon vastasi yli 2 100 huoltajaa. Kolmannes vastaajista oli sitä mieltä, että he eivät koe saaneensa tietoa siitä, miten kouluissa ehkäistään kiusaamista tai miten siihen puututaan. Tämä kertoo karua kieltä siitä, että aiheesta on tarvetta tuottaa

lisää tutkimusta ja tietoa. Tärkeää on saada tietoa ja keinoja myös vanhempien suuntaan, että kotona voidaan olla myös tukena ja apuna kiusaamisen ehkäisemisessä.

Olen seurannut lapsuuden ystäväni rankkaa kokemusta koulukiusaamisesta. Hän on äitinä kokenut omien lastensa vakavan koulukiusaamisen. Kiusaaminen yltyi lopulta kouluväkivallaksi. Koska kiusaamista ei saatu loppumaan, joutuivat he lopulta muuttamaan toiselle paikkakunnalle. He hakivat apua jokaisesta mahdollisesta suunnasta, ja siltikään kiusaamista ei saatu loppumaan. Hänen tarinaansa seurattessani huoleni aiheesta on kasvanut entisestään. Meidän vanhempien tulisi puuttua kaikenlaiseen kiusaamiseen vakavasti heti, kun kiusaamista ilmenee, ja löytää keinoja koulukiusaamisen lopettamiseen. Aion kutsua lapsuuden ystäväni kertomaan heidän perheensä kokemuksesta vanhempainillassa marraskuussa 2023. Koulukiusaaminen on aihealueena laaja, joten rajaan opinnäytetyössäni aiheen käsittelemään ensisijaisesti vanhempien näkökulmaa ja roolia kiusaamisen ehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa.

2.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tavoitteena on järjestää vanhemmille ilta, jossa he saavat tietoa, keinoja ja vertaistukea kiusaamiseen liittyvissä asioissa. Opinnäytetyössä selvittelen tarkemmin sitä, mitä vanhemmat koulukiusaamisesta ajattelevat ja millaisia keinoja vanhemmilla olisi ennaltaehkäistä ja puuttua kiusaamiseen kotoa käsin. Tavoitteenani on saada nostettua esiin vanhempien roolia koulukiusaamisessa sekä herätellä vanhempia havainnoimaan lapsiaan koulukiusaamisen näkökulmasta.

Opinnäytetyöni tuottaa vanhemmille ja yhteistyötahoille tietoa koulukiusaamisesta, kiusaamisen vaikutuksista. Sekä myös vanhempien roolista ja keinoista ehkäistä ja puuttua kiusaamiseen.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Tunnistavatko vanhemmat lapsissaan kiusatuksi tulemista tai kiusaajan roolia?

2. Kaipaavatko vanhemmat keinoja ja tukea siihen, miten kiusaamista voi ennaltaehkäistä ja miten siihen voi vanhempana puuttua?

2.3 Yhteistyötahojen esittely

Yhteistyötahonani toimii Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) Jalasjärven yhdistys sekä Kurikan kaupunki. Toimin itse MLL Jalasjärven yhdistyksen hallituksessa varapuheenjohtajana. Valtakunnallisesti MLL tavoitteena on lapsiystävällinen Suomi. MLL haluaa olla edistämässä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia ja tarjoaa erilaista tukea ja toimintaa. MLL tekee koulujen kanssa yhteistyötä kiusaamisen ehkäisemisessä. MLL muun muassa kouluttaa tukioppilaita sekä heille aikuisia ohjaajia. MLL myös koordinoi Koulurauhaohjelmaa. Näihin asioihin liittyen MLL kouluttaa vanhempia sekä koulun henkilökuntaa ja tuo tietoa ja keinoja kiusaamisen ehkäisemiseen. MLL:n nettisivuilta löytyy myös paljon erilaista materiaalia ja aineistoa eri kohderyhmille kiusaamisen vastaiseen työhön. (MLL, 2024).

Mannerheimin lastensuojeluliitto sopii erinomaiseksi yhteistyökumppaniksi opinnäytetyöhöni. Kurikan kaupunki lähti myös mielellään mukaan opinnäytetyöni yhteistyökumppaniksi, sillä Kurikan kaupungille koulukiusaamisen vastainen työ on tärkeää. Koska opinnäytetyöni sisältää kyselytutkimuksen alakoululaisten vanhemmille, Kurikan kaupunki myönsi minulle myös tutkimusluvan kyselyyn. Opinnäytetyön prosessin aikana tein yhteistyötä lisäksi Kurikan kaupungin erityisopetuksen rehtorin, Kirkonkylän alakoulun rehtorin sekä Jalasjärven alakoulujen koulukuraattorin kanssa. Kurikan kaupunki on noin 20 000 asukkaan kaupunki. Jalasjärven kaupungin osassa, johon tämä opinnäytetyö lähinnä painottuu, alakouluikäisiä lapsia on noin 500.

2.4 Aikaisempia tutkimuksia aiheesta

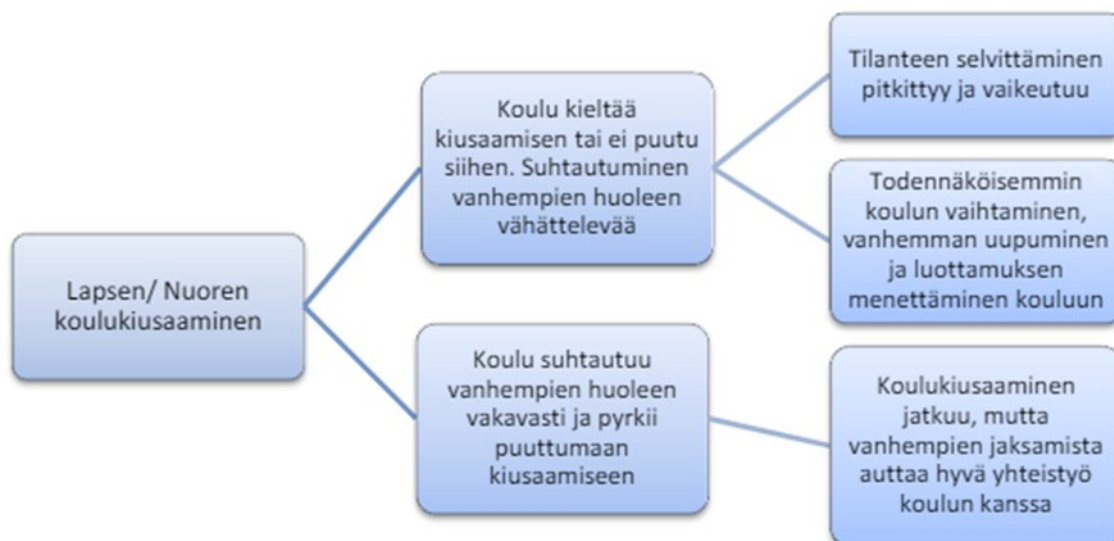
Kiusaamisesta on olemassa paljon erilaisia tutkimuksia ja kiusaamiskyselyjä teetetään esimerkiksi kunnissa, kouluissa ja valtakunnallisissa kyselyissä. Vanhempien roolista kiusaamisen ehkäisemisessä ja kiusaamiseen puuttumisessa on olemassa tutkimuksia, mutta selvästi vähemmän.

Kurikan kaupunki on teettänyt Kurikkalaisille kouluikäisille lapsille kiusaamiskyselyn keväällä 2023. (M. Hietaharju-Nisonen, henkilökohtainen tiedonanto, 22.8.2023). Kyselyyn ovat vastanneet 1.–9. luokan oppilaat. Kyselyllä haettiin vastauksia kiusaamisesta edellisen neljän kuukauden ajalta. Kyselystä ilmeni, että 1.–2.luokkalaisista lapsista 24 % kokee tulleen kiusatuksi kuukausittain ja 10 % viikoittain. 12 % vastaajista kertoi kiusanneensa toisia viimeisen neljän kuukauden aikana. Vanhemmilleen kiusaamisesta oli kertonut 39 % vastaajista, 16 % ei ollut kertonut kenellekään. Kiusaaminen oli jatkunut 8 %:lla vastaajista yli vuoden. 3.–4.-luokkalaisista 16 % on kokenut tulleen kiusatuksi ja 10 % kertoo kiusanneensa toisia. 69 % vastaajista oli kertonut kiusaamisesta vanhemmilleen ja 10 % ei kenellekään. Kiusaamisen koettiin jatkuneen yli vuoden 14 %:ssa vastauksista. Tuloksien mukaan 9 % 3.–4.-luokkalaisista lapsista on kertonut opettajan olleen yhteydessä kotiin. 5.–9.-luokkalaisista vastaajista 6 % kertoo kiusanneensa toisia ja 12 % kertoo tulleen kiusatuksi. Kiusaaminen näyttäytyy tällä ikäluokalla hieman pidempiaikaisena, 32 % kertoi kiusaamisen jatkuneen pidempään kuin vuoden. Vastaajista 23 % ei ollut kertonut kiusaamisesta kenellekään.

Kouluterveyskysely 2023 (THL) teetettiin valtakunnallisesti keväällä 2023. Kouluterveyskyselyyn vastasi lähes 103 000 perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilasta. Tutkimuksen mukaan heistä hieman alle joka kymmenes oli kokenut kiusaamista viikoittain muiden oppilaiden taholta. Tutkimuksen mukaan 6 % vastaajista oli kokenut lukuvuoden aika kiusaamista myös opettajan taholta.

Taipale (2014) on tehnyt opinnäytetyön koulukiusaamisesta kiusatun lapsen vanhemman näkökulmasta. Kyseisessä tutkimuksessa oli tavoitteena selvittää koulukiusaamisen uhrin vanhempien kokemuksia sekä sitä, millaisia seurauksia sillä on ollut vanhemmille ja koko perheelle. Tutkimuksessa toimeksiantajana on ollut Päivi Hamarus. Tutkimuksessa aineistona käytettiin lehti-ilmoituksen kautta äideiltä tulleita 11 kirjoitusta. Tutkimuksen tuloksissa todettiin, että lapsen koulukiusaaminen vaikuttaa perheen elämään kokonaisvaltaisesti. Vaikutukset näkyvät asuinpaikassa, sosiaalisissa suhteissa ja myös taloudellisessa pärjäämisessä. Tutkimustulosten mukaan vanhemmat kokivat uupumusta, masennusta ja voimakasta stressiä. Vanhemmat kokivat, että heidän oli vaikea vaikuttaa kiusaamisen prosessiin. (Kuvio 1.) Taipaleen tutkimuksessa ilmeni myös se, että vanhempien voi olla vaikeaa vaikuttaa koulukiusaamiseen ilman muiden ulkopuolisten tahojen sekä koulun tukea.

Toimintaympäristön suhtautuminen lapsen koulukiusaamiseen koettiin vaikuttavan prosessiin sekä vanhempien kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin joko heikentävästi tai voimaannuttavasti.



Kuvio 1. Koulukiusaamisen prosessi (Taipale, 2014, s. 39).

Vehkakoski (2019) on tehnyt pro gradu -tutkielman koulukiusaamisesta kiusatun vanhempien näkökulmasta. Tarkastelu keskittyi vanhempien kokemuksiin yhteistyöstä ja vuorovaikutuksesta koulun henkilökunnan kanssa kiusaamistapauksien selvittämisessä. Tutkimustulokset painottuivat voimakkaasti negatiivisiin kokemuksiin. Koulun ja kodin välisessä vuorovaikutuksessa koettiin ongelmia, viestinnän ja kommunikaation ongelmat korostuivat. Tuloksista ilmeni myös vanhempien näkemys siitä, että koululla saatetaan vähätellä kiusaamistilanteita tai vanhempien yhteydenottoihin ei suhtauduta tarpeeksi vakavasti.

Johander (2024) on tutkinut väitöskirjassaan kiusaamiseen puuttumisen tehokkuutta. Tutkimus sisälsi kolme osatutkimusta, joissa tutkittiin tilanteita, joissa kiusaaminen on jatkunut aikuisen puuttumisesta huolimatta, sekä erilaisten kiusaamiseen puuttumisen mallien tehokkuutta. Tuloksista ilmenee, että mitä pidempään kiusaaminen on jatkunut ja mitä useammin kiusaamista oli, sen vaikeampaa siihen oli puuttua. Puuttumisen onnistumisen todennäköisyyttä lisäsi, jos kiusaavan oppilaan oma asenne oli kiusaamisen vastainen ja hänellä oli käsitys siitä, että opettaja ja vanhemmat ovat kiusaamista vastaan. Erityisen

tehokkaaksi puuttuminen koettiin, kun tilannetta seurattiin systemaattisesti tapaamisissa aina puuttumisen jälkeen. Tehokkaaksi koettiin myös sekä kiusaamisen tuomitseminen että yritys herättää kiusaavassa oppilaassa empatiaa kiusattua kohtaan.

Päivi Hamarus on tutkinut ja kirjoittanut koulukiusaamisen aiheesta paljon eri näkökulmista. Hamarus on tutkinut kiusaamista jo vuodesta 1998 lähtien. (Hamarus, 1998). Hamarus on kirjoittanut paljon kiusaamisen ehkäisemisestä ja siihen puuttumisesta. (Hamarus, 2008, 2012). Sekä yhdessä kumppaneidensa kanssa hän on myös kehittänyt kiusaamisen jälkihoitoon työskentelymallia. (Hamarus ym. 2015). Hamaruksen kirjallisuus on toiminut vahvana innoittajana ja tietoperustana myös tässä opinnäytetyössä.

3 KIUUSAAMISEN ILMENEMINEN JA VAIKUTUKSET

3.1 Koulukiusaamisen määrittelyä

Monet ovat kokeneet koulukiusaamista jossain muodossa elämänsä eri vaiheessa, kiusatuna, kiusaajana, sivusta seuraajana tai sivusta kuulleena. Kiusaaminen monissa muodoissaan on saattanut jättää jäljen, joka näkyy vielä aikuisenakin. Kiusaamisen määritelmä on varsin pulmallinen, sillä kaikki konfliktit lasten välillä eivät välttämättä ole kiusaamista. Repon (2013, s. 34–36) mukaan kiusaamisen kokeminen on henkilökohtaista. Kiusaamisen ajatellaan olevan toistuvaa, jonka kohtaamista lapsen on vaikea etukäteen harjoitella. Kielteistä käyttäytymistä voidaan ajatella kiusaamisena, jos toiminnan tarkoituksena on pahan mielen tuottaminen kohteelle. Täytyy muistaa, että pelkkä yksittäinen aggressiivinen käyttäytyminen ei ole kiusaamista. Nämä täytyisi Repon mukaan osata erottaa toisistaan.

Pöyhönen (2021, s. 18) kertoo kirjassaan psykologi Dan Olweuksen määritelmästä kiusaamiselle. Hänen mukaansa kiusaaminen sisältää kolme osatekijää: aggressiivinen käytös, pahan mielen tai harmin aiheuttaminen, jotka ovat luonteeltaan toistuvia, tahallisia ja vallan epätasapainossa. Pöyhösen (2021, s. 18–19) mukaan kiusaaminen ei siis ole yksittäinen teko tai kiusaamiskerta, vaan se on toistuvaa kohdistuen samaan henkilöön, saman henkilön aiheuttamana. Kiusaaminen on tahallista ja pidempiaikaista, ei siis yksittäinen tönäisy tai nälväisy. Kiusaaminen kohdistuu helposti jollain tavalla kiusaajaa heikommassa asemassa olevaan oppilaaseen. Kiusaajat ovat usein luokassa suosittumia oppilaita ja kiusatut heikompiosaisia. Tämä näissä tilanteissa näkyvä vallan epätasapaino voi olla yhtä hyvin myös niin, että isompi ryhmä kiusaa yksittäistä oppilasta ja vallan käyttö voi näkyä myös fyysisissä ominaisuuksissa.

Hamarus (2008, s. 12–13) määrittelee kiusaamista samantapaisesti kuin edellä. Kiusaaminen on yhteen henkilöön kohdistuvaa pitkäaikaista ja toistuvaa henkistä, fyysistä tai sosiaalista väkivaltaa. Osapuolten välinen epätasapaino, jossa kiusattu ei pysty puolustautumaan tai kokee avuttomuutta kiusaajaa kohtaan. Myös tarkoituksellisuus ja tahallisuus näkyvät Hamaruksen määritelmässä.

Toisaalta Hamarus (henkilökohtainen tiedonanto, 1.11.2023) nostaa esiin ajatuksen, että voiko kuitenkin ajatella pelkästään niin, että kiusaamisesta puhutaan vain, jos se on ollut pitkäkestoista, useasti tapahtuvaa. Jos näin ajatellaan, niin saatetaan jäädä odottamaan liikaa puuttumisen kanssa. Saatetaan ajatella, että kun kiusaamista ei ole kestänyt vielä kovin pitkään tai sitä on tapahtunut vasta muutaman kerran, ei vielä tarvitse puuttua. Hamarus korostaakin nopeaa puuttumista, sillä usein silloin se on tehokkainta.

Kaski & Nevalainen (2017, s. 12–13) kirjoittaa siitä, miten hienosyistä kiusaaminen voi olla. Kiusaamista voi tapahtua niin, että ulkopuoliset eivät sitä edes huomaa. Kiusaaminen voi olla huomaamattomia pieniä katseita, päälle puhumista tai selän kääntämistä. Kiusaaminen ei ole niin selkeää, ja kiusattu saattaa kokea, ettei osaa pukea sitä sanoiksi. Nykyaikana on mahdollista kiusata myös anonyymisti. Verkkopalstoilla kiusaamista tapahtuu paljon. Siellä täysin tuntemattomat kiusaavat, ja kiusaaminen saattaa saada alkunsa ulkonäöstä tai mielipiteistä. Sosiaalinen media on tuonut uusia piirteitä kiusaamiseen. Kynnys sosiaalisessa mediassa kirjoittamiseen on varsin pieni. (Ketonen, 2023).

3.2 Kiusaamisen ilmeneminen

Kiusaaminen on ilmiönä hyvin yleinen. Mäntylä ym. (2013, s. 11) on kirjoittanut heidän tutkimuksensa esipuheessa siitä, miten monet aikuiset muistavat omilta peruskouluajoiltaan sekä kiusattuja että kiusaajia. Kiusaaminen on läsnä koulumaailmassa edelleen. Erona Mäntylän mukaan on, että nykyään kiusaaminen on myös esillä mediassa sekä yleisessä yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL) teetti kouluterveyskyselyn jälleen keväällä 2023. Matikka ym. (2023) julkaisivat tuloksia syyskuussa. 4–5-luokkalaisten tulokset kertovat, että tytöt kokevat kiusaamista enemmän kuin aiemmin. Pojista taas suurempi osa kuin aiemmin ilmoitti, ettei ole osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen. Kiusaamiseen osallistuneiden oppilaiden määrä ei muuttunut oleellisesti edellisestä kyselystä. 3–4 % pojista ja 1–2 % tytöistä kertoi osallistuneensa toisten oppilaiden kiusaamisen viikoittain. Kiusatuksi viikoittain kertoi joutuneensa 8 % pojista ja 9 % tytöistä. Tytöt kokivat kiusatuksi tulemista viikoittain hieman enemmän kuin vuonna 2017 tehdyn kyselyn mukaan. Kyselyssä kysyttiin myös koulussa tapahtuneen kiusaamisen kertomisesta koulun aikuisille. 54 % pojista ja 58 % tytöistä

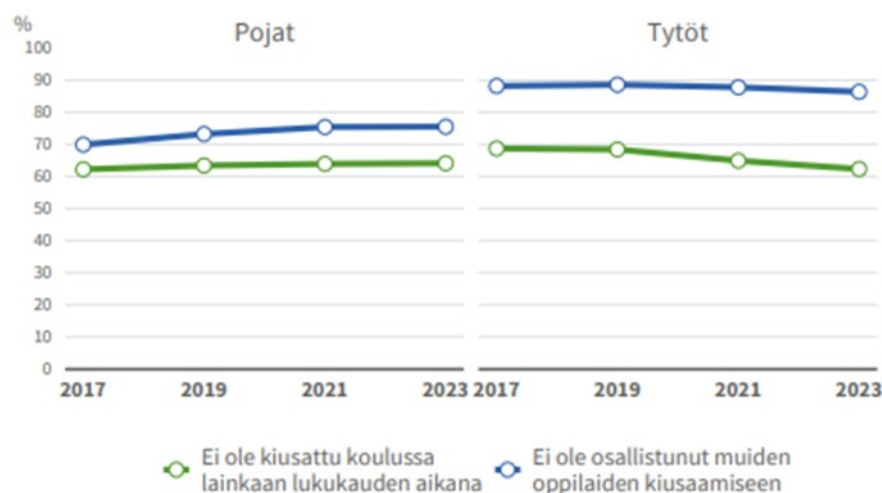
kertoi ilmoittaneensa kiusaamisesta koulun aikuisille. 17–20 % kertoi kiusaamisen jatkuneen tai pahentuneen tämän jälkeen. Kyselyssä kiusaaminen oli määritelty siten, että toinen oppilas tai ryhmä oppilaita tekee tai sanoo ikäviä asioita toiselle oppilaalle. Myös jatkuva toisen oppilaan kiusoittelu tavalla, josta toinen ei pidä, on määritelty kiusaamiseksi. Kiusaamiseksi ei lueta kyselyssä sitä, kun saman vahvuiset oppilaat riitelevät. Kyselyssä selvitettiin myös sitä, onko osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen tai onko kokenut kiusaamista lainkaan lukukauden aikana. Kuvio 2 näyttää tuloksia tähän vuosiin 2017–2023.

Hamarus (2015, s. 16) kirjoittaa kiusaamisen vaativan syntyäkseen ja kehittyäkseen yhteisön. Kiusaamisen lähtökohtana nähdään toiseuden luominen, erilaiseksi nimittäminen ja lopuksi ryhmästä sulkeminen. (Hamarus, 2015, s. 20). Hamarus (2015, s. 23) kirjoittaa kiusaamisen alkavan usein testaamisella. Kiusaaminen on yllätyksellistä, ja näin kiusattu ei ehdi reagoida ja jää sanattomaksi. Tilanne alkaa nopeasti, kiusaaja saattaa pettää luottamuksen yllättävällä tavalla. Kiusaaja alkaa käyttää kiusattuun valtaa. Testaamisella kiusaaja selvittää, miten kiusattu ja yhteisö reagoivat kiusaamiseen. Jos yhteisö lähtee myötäilemään kiusaamista eikä kiusattu pysty sitä vastustamaan, on kiusaamisella Hamarusen mukaan hyvät edellytykset jatkua.

Hamarus (2015, s. 31) kuvaa kiusaamista myös piiloisena ilmiönä. Tämä on usein syy siihen, että opettajat eivät kiusaamista tunnista. Kiusaaminen tapahtuu aikuisilta piilossa, kuten koulumatkoilla ja välitunneilla. Kun kiusaaminen pitkittyy, sitä kokeillaan rohkeammin myös aikuisten läheisyydessä. Tällainen tilanne saattaa tuottaa kiusaajille hauskuutta, jos opettaja ei tunnista tilannetta kiusaamiseksi. Hamarus (2015, s. 37) kertoo kiusaamisen syynä olevan kiusaajan vallan ja aseman tavoittelu, suosion hakeminen ja oman asemansa tukeminen tai varmistaminen. Näistä asioista ei yleensä puhuta julkisesti ja usein vain kiusaaja tiedostaa motiivinsa. Hamarus toteaa, että kiusaamisessa on olemassa kaksi tarinaa: tositarina ja peitetarina.

Karvin arviointiasiantuntija Niina Rumpu (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 10.8.2022) on sitä mieltä, että kouluissa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että sekä oppilaat että vanhemmat tietävät koulujen keinot ja halun puuttua koulukiusaamiseen. Tulisi kiinnittää huomiota siihen, että myös epäsuora, hienovarainen kiusaaminen huomataan ja siihen

puututaan. Aikuisten tulisi puuttua riittävän vakavasti tilanteisiin ja viedä niiden selvittelyä eteenpäin.



Kuvio 2. Perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaat, jotka eivät olleet kiusaamisessa mukana 2017–2023 (Matikka, A. ym., 2023).

3.3 Kiusaamisen roolit

Salmivalli (2021, s. 109–110) on jo vuonna 1996 kumppaneineen tutkinut kiusaamisen erilaisia ryhmärooleja. Se on ollut ensimmäisiä tutkimuksia, joka on keskittynyt kiusaamiseen ryhmäilmiönä. Jo silloin tutkimus osoitti, että suurin osa oppilaista toimii kiusaamistilanteissa joko aktiivisesti tai passiivisesti kannustaen kiusaavaa oppilasta ja saa näin kiusaamisen jatkumaan. Silloin yli neljäsosa oppilaista on joko avustanut tai kannustanut kiusaajaa. Kiusaavan oppilaan apurit jäljittelevät kiusaavan oppilaan toimintaa. Erona kiusaavaan oppilaaseen on se, että apurit eivät itse aloita kiusaamista. Kiusaavan oppilaan kannustajat puolestaan näyttävät hyväksyvän kiusaamisen esimerkiksi kannustamalla sanallisesti tai elein tai nauramalla ja saavat näin toiminnan jatkumaan.

Toinen suuri ryhmä kiusaamisen ryhmäilmiössä ovat Salmivallin mukaan hiljaiset hyväksyjät. He pysyttelevät tilanteessa passiivisena tai teeskentelevät, etteivät huomaa kiusaamista. Tätä ryhmää voidaan kutsua myös sivustaseuraajiksi. Kun sivusta kiusaamista näkevät eivät tee asialle mitään, voi kiusatuksi tulleesta tuntua siltä, kuin he hyväksyisivät

kiusaamisen, kuin he olisivat kiusaavan oppilaan puolella. Lisäksi on pieni ryhmä, jotka tukevat ja puolustavat kiusattua oppilasta. Siinä, miten kiusattua oppilasta tuetaan ja puolustetaan, on koululuokkakokohtaisia eroja. Salmivalli (2021, S. 110–111) toteaa, että lapset ja nuoret toimivat usein tavoilla, jotka saavat kiusaamisen kierteen jatkumaan.

Myös Hamarus (henkilökohtainen tiedonanto, 1.11.2023) puhuu ryhmäilmiöstä. Kiusaaminen lähtee helposti leviämään. Ensin on ydin, joku yksittäinen tai pari kiusaavaa oppilasta. Heille tulee seuraajia eli kannustajaryhmä, ja näin kiusaaminen leviää helposti koko luokkaan, ryhmään ja yhteisöön luoden tietynlaisen pelon hengen. Hamarus tuo esiin esimerkiksi, jossa kiusaava oppilas häpäisee tai jollain tavalla nolaa yhden oppilaan. Luokan muut oppilaat saattavat ajatella: ”hyvä kun se kiusaa tota, ettei ainakaa mua”. Muilla oppilailla siis herää pelko siitä, että kiusaaminen kohdistuisikin hetken päästä heihin itseensä, koska kiusaamisen kohdetta voidaan myös vaihtaa.

Kuten edelläkin, myös Turkka & Saarholm (2021, s. 79) puhuvat ryhmäajattelusta. He kuvaavat sitä ilmiönä, missä ryhmässä tarttuu niin myönteiset kuin kielteisetkin tunteet ja ajatukset. Ilmiötä kuvataan vaaralliseksi, kun ryhmästä ei hyväksytä eriäviä mielipiteitä ja jätetään osa ryhmästä ulkopuolelle. Ryhmäajattelu voi johtaa yksittäisten ihmisten syrjimiseen ja kiusaamiseen. Turkan ja Saarholmin (2021, s. 79) mukaan ilmiötä voi ehkäistä avoimella luottamuksellisella ilmapiirillä.

3.4 Kiusaamisen vaikutukset lapseen ja perheeseen

Kiusaaminen voi aiheuttaa ongelmia lapsen henkiselälle hyvinvoinnille (MLL, i.a.-a). Lapsen itsetunto ja omanarvon tunteen aleneminen, masennus, ahdistuneisuus, itsetuhoiset ajatukset ja pahimmassa tapauksessa teot voivat olla seurausta koulukiusaamisesta. Myös fyysinen terveys voi kärsiä. Kiusatulla lapsella voi ilmetä nukkumisvaikeuksia, kiputiloja, sairastelua, yökastelua ja syömishäiriöitä. Ominaista on myös koulumotivaation laskeminen ja poissaolot koulusta. Kiusaaminen vaikuttaa myös ystävyssuhteisiin. Kiusatut saattavat välillä sosiaalisia tilanteita ja ovat usein yksinäisiä. He voivat pelätä sitä, että heitä arvioidaan kielteisesti. Vaikutukset heijastuvat aikuisikään saakka. Kiusattu henkilö voi aikuisenakin vielä kärsiä luottamuksen puutteesta ihmissuhteissa. Myös kiusaaja voi kokea nukkumisvaikeuksia ja särkyjä sekä mielihäiriöitä. Jos kiusaajan toimintaan ei puututa, on riski, että hän

käyttäytyä myöhemminkin aggressiivisesti. On myös huomattu, että kiusaajilla on kohonnut riski mielenterveyden häiriöihin, ihmissuhdeongelmiin, päihteiden väärinkäyttöön ja rikollisuuteen. (MLL, i.a.-a).

Tiirin (2022, s. 5) väitöskirjassa tutkittiin muun muassa mielenterveyden oireiden ja kiusatuksi tulemisen yhteyttä ja suhteellisen iän yhteyttä kiusaamiseen. Tutkimuksessa selvitettiin myös myöhemmän väkivaltarikollisuuden yhteyttä kiusaamiseen lapsuusiässä. Tässä tutkimuksessa selvisi, että mielenterveyden oireita oli kiusatuilla enemmän kuin muilla. Eniten sellaisilla lapsilla, joita oli kiusattu perinteisillä tavoilla eli ihan kasvotusten sekä netissä. Tutkimuksessa havaittiin myös, että kiusaamisella lapsuusiässä oli yhteys myöhempään väkivaltarikollisuuteen. Tutkimuksen mukaan niillä, jotka olivat kiusanneet toisia 8–9 vuoden ikäisinä, oli suurempi todennäköisyys syyllistyä väkivaltarikollisuuteen 31 vuoden ikään mennessä. Tutkimuksen mukaan kiusaaminen on haitallista sekä kiusatuille että kiusaajille.

Turkka & Saarholm (2021, s. 72), kertoo koulukiusaamisen olevan suuri riskitekijä syrjäytymiselle yhteiskunnassamme. Kiusaaminen on yksittäisenä tekijänä selkein tekijä psykososiaalisen hyvinvoinnin heikkenemiseen. Kiusaamisen vaikutukset ovat moninaisia. Turkka & Saarholm (2021, s. 72) kirjoittavat, että tyypillisiä seurauksia toistuvasti kiusaamista kokeneilla ovat erilaiset psyykkiset ja somaattiset oireilut, itsetuhoisuus, huonommuuden tunne, koulupoissaolot ja arvosanojen heikkeneminen.

3.5 Lain näkökulma kiusaamiseen

Suomen perustuslaki (731/1999, §7) sanoo, että jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Ketään ihmistä ei saa kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Perusopetuslaissa (628/1998, 29§) sanotaan lapsella olevan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulun opettajien ja rehtorin tulee ilmoittaa epäillyn ja kohteen huoltajalle, jos he saavat tietoonsa, että oppimisympäristössä tai koulumatkalla on tapahtunut häirintää, kiusaamista, syrjintää tai väkivaltaa. Perusopetuslaissa myös sanotaan, että oppilas, joka kohtelee muita oppilaita epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti, voidaan ensisijaisena toimenpiteenä ohjata kasvatustilanteeseen. Myös huoltajalla tulee olla mahdollisuus osallistua tähän keskusteluun. (Perusopetuslaki 628/1998, 35 a §.) Vuonna 2003 perusopetuslakia täydennettiin ja siellä todetaan, että

kouluilla tulee olla suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Lisäksi koulujen järjestyssääntöjen tulee pyrkiä parantamaan kouluyhteisön viihtyisyyttä ja turvallisuutta. (Perusopetuslaki 477/2003, 29§.)

Rikosuhripäivystys (Riku, i.a.) kirjoittaa sivuillaan, että koulukiusaaminen pitää usein sisällään pahoinpitelyä, vahingontekoa, vapaudenriistoa, pakottamista ja kunnianloukkausta. Rikoslaisissa (Rikoslaki 39/1889) ei mainita erikseen koulukiusaamista, mutta väkivallan käyttäminen, kunnian loukkaaminen, omaisuuden vahingoittaminen ja tuhoaminen ovat laissa kiellettyjä ja voivat täyttää rikoksen tunnusmerkit. Alle 15-vuotias ei Suomen lain mukaan joudu rikoksesta vastaamaan oikeudessa, mutta vahingonkorvausvastuuseen hänkin voi joutua. (Laki rikoslain muuttamisesta 515/2003 3 luku §4.)

Varatuomari Kaija Kess (2022) kertoo, että arjessa on esillä rikostunnusmerkintöjä. Koulukiusaaminen on alkanut saada vakavia piirteitä. Kess puhuu myös siitä, miten alle 15-vuotiaiden tekemisiä kyllä tutkitaan, vaikka heitä ei voisikaan tuomita vastuuseen tuomioistuinmessä. Kess muistuttelee ilmoitusvelvollisuudesta esimerkissään:

Jos oppilas kertoo opettajalle, että hän on saanut toiselta oppilaalta tappouhkauksen, opettaja saattaa olla siinä käsityksessä, että hän ei voi tehdä ti-lanteessa mitään, jos uhkaus on tapahtunut koulun ulkopuolella. Jos uhkaaja on esimerkiksi väkivaltainen oppilas ja uhatulla on todellinen pelko henkensä puolesta, on opettajan velvollisuus ilmoittaa asiasta poliisille ja lastensuojeluun. (Kess, 18.01.2022.)

4 VANHEMPIEN ROOLI KIUUSAAMISEEN PUUTTUMISESSA JA ENNALTAEHKÄISYSSÄ

4.1 Kasvatusvastuu

Salmivalli (2003, s. 32) pohtii kodin ja koulun vastuuta koulukiusaamisessa. Hänen mukaansa vanhemmat toivovat, että kouluissa puututaan tehokkaasti kiusaamiseen. Joskus vanhemmat saattavat jopa syyttää koulua, jos kiusaamiseen ei ole pystytty puuttua niin, että kiusaaminen loppuisi. Salmivalli nostaa esiin, että kodeissa ajatellaan, että koulu on vastuussa siitä, mikä tapahtuu koulupäivän aikana tai koulun alueella. Koulu taas ajattelee vaatimuksen kohtuuttomana. Salmivallin mukaan tällaista kiusaamiseen puuttuminen on ollut jo pitkään. Salmivalli (2003, s. 33) kiteyttää, että vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten. Perusta vuorovaikutustaitoihin, empatian kehittymiseen ja erilaisuuden hyväksymiseen kehittyy kotona, vanhempien ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Vanhempien omalla esimerkillä on suuri merkitys. Salmivallin mukaan vanhempien mahdollisuus vaikuttaa lapsen sosiaaliseen käyttäytymiseen on suurempi, mitä pienemmästä lapsesta on kyse. Lapsen peruskasvatusvastuu on vanhemmilla, mutta koulun vastuulla on se, mitä lasten välillä tapahtuu koulupäivän aikana. (Salmivalli, 2003, s. 33).

4.2 Kiinnostus ja läsnäolo

On tärkeää, että vanhemmat osoittavat kiinnostuksensa lapselle (MLL, i.a.-b). Myös Hamarus (2008, s. 142) korostaa vanhempien aidon läsnäolon merkitystä koulukiusaamisen ehkäisemissä. Myös Menesini ja Salmivalli (2017) tuovat esiin artikkelissaan, että vanhempien läsnäololla on vaikutusta vahvistava merkitys kiusaamisen ehkäisyssä. Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL) korostaa myös sitä, että vanhempien tulisi keskustella lasten kanssa siitä, mitä lapselle kuuluu ja tulisi antaa lapselle mahdollisuus kertoa hänen mieltään painavista asioista. Usein arjessa ollaan kiireisiä, ja nämä keskustelut saattavat jäädä liian vähäisiksi. Lapset saattavat kokea, että aikuisella ei ole aikaa kuunnella tai lapset eivät halua rasittaa valmiiksi kiireisiä ja stressaantuneita vanhempiaan. Vanhemman kannattaakin kysyä päivittäin lapsiltaan, miten koulupäivä on mennyt. MLL:n mukaan on tärkeää myös olla selvillä siitä, onko lapsella kavereita ja millaisia kaverit ovat. Näiden kysymyksien kautta

lapsen on helpompi avautua kaverisuhteiden ongelmista tai kiusaamisen kokemisesta. Lapsilla saattaa olla erimielisyyksiä kavereiden kanssa, ja aina siinä ei ole kysymys kiusaamisesta. Näistäkin asioista on vanhempien hyvä olla tietoinen, että he voivat olla lapsen tukena ja apuna tilanteissa sekä tunteiden sanoittamisessa. Vanhemman kiinnostus lapsen elämämaailmaa kohtaan helpottaa lapsen mieltä, kun lapsi saa jakaa ajatuksiaan ja saa ymmärtävältä vanhemmalta tukea. Vanhempien on hyvä aika ajoin myös keskustella lasten kanssa kiusaamisesta, vaikka se ei olisikaan ajankohtaista juuri heidän perheessään. On hyvä, että lapselle kerrotaan myös kotona, että kiusaaminen on aina väärin. Autetaan lapsen empatiakykyä kehittymään keskustelemalla siitä, miten pahalta kiusatusta voi kiusaaminen ja yksinäisyys tuntua. Yhdessä lapsen kanssa on myös hyvä pohtia erilaisia kiusaamistilanteita. Miten toimia, jos kiusaamista havaitsee. Vanhemmat voivat myös olla tukena lapsen kaverisuhteiden luomisessa ja luoda mahdollisuuksia viettää aikaa ystävien kanssa myös vapaaajalla. Jos vanhemmat havaitsevat lapsen olemuksessa poikkeavaa, kannattaa asia ottaa lapsen kanssa puheeksi. Kuunnella ja kannustaa lasta. Jos lapsi kertoo, että häntä kiusataan, tulisi vanhempien ottaa aina asia vakavasti. Vanhempien yhteistyö koulun kanssa on kiusaamista havaitessa tärkeää. Oli kyse sitten siitä, että lasta kiusataan, tai siitä, että lapsi kiusaa muita. Meillä kaikilla on velvollisuus puuttua kiusaamiseen. Se ei aina ole helppoa, mutta se ei saisi olla esteenä kiusaamiseen puuttumisessa. (MLL, i.a.-b).

4.3 Avoin ja luottamuksellinen suhde

Hamarus (2008, s. 103–104) nostaa esiin lasten ja vanhempien välisen avoimen ja luottamuksellisen suhteen tärkeyden. Lapsen voi olla vaikeaa kertoa kiusaamisesta. Luottamuksellinen suhde vanhempien kanssa luo lapselle helpomman tilanteen avautua peloistaan, häpeän tunteista sekä syyllisyydestä, varsinkin jo kiusaaminen on vakavampaa. Hamarus korostaa, että vanhempien on hyvä havainnoida lapsen käyttäytymistä ja olemusta. Hamarus avaa kirjassaan, miten vanhemmat voivat lastaan havainnoida. Kiusaaminen voi aiheuttaa lapselle unettomuutta, itkuisuutta, selittämättömiä vatsavaivoja tai pääkipua. Lapsi voi keksiä keinoja olla menemättä kouluun tai alkaa pyytää kyytiä kouluun omatoimisen kulkeamisen sijaan. Lapsella saattaa olla myös selittämättömiä naarmuja tai mustelmia. Koulunesteyksen laskeminen voi myös olla merkki koulukiusaamisesta. Täytyy muistaa myös se, että koulukiusaamista tulisi havaita myös kiusaajan näkökulmasta. Jos lapsella on yhtäkkiä selittämättömästi rahaa käytössään tai hänelle ilmestyy uusia tavaroita, voi kyse olla

kiusaajan roolissa kiristämällä hankitusta tavarasta tai rahasta. Lapsen ylimielinen käytös saattaa myös olla merkki kiusaamisesta. Hamarus korostaa kuitenkin, että aina kyse ei näistä merkeistä huolimatta ole kiusaamisesta.

4.4 Omien tunteiden sietäminen

Salmivalli kertoo MTV:n haastattelussa (2023), että vanhempien on välillä vaikea hyväksyä, että oma lapsi voi olla kiusaaja tai kiusattu. Kiusaamiselle haetaan selityksiä ja syyllisiä muualta. Salmivallin mukana vanhempien tulisi ymmärtää, että kiusaamiseen saattavat syyllistyä monenlaiset, ihan tavallisetkin lapset ja on lapsen edunmukaista, että kiusaamiseen puututaan. Salmivalli kertoo haastattelussa, että kiusaajat voivat olla esimerkiksi suosittuja lapsia tai jopa itse kiusatuksi tulleita lapsia. Kiusaamisella lapsi saattaa hakea näkyvyyttä, valtaa tai porukkaan mukaan pääsemistä. Usein kiusaaminen on myös hyvin suunniteltua toimintaa. Salmivallin mukaan on mahdollista, että kiusaajalla on puutteita empaattisessa ajattelussa tai sitten kiusaaja saattaa tietää satuttavansa toista, mutta ei välitä siitä, sillä oma menestys kaveriporukassa koetaan tärkeämmäksi. Salmivalli toteaaakin, että vanhemmat voisivat enemmän kiinnittää kasvatuksessa huomiota toisten ihmisen kohteluun. Samassa haastattelussa myös Mannerheimin lastensuojeluliitosta Suomalainen toteaa, että kiusaava lapsi saattaa olla elänyt sellaisessa ilmapiirissä, missä toisten huono kohtelevminen ja kiusaaminen on sallittu. Toisista ihmisistä epäkunnioittavasti puhuminen kotona saattaa antaa lapselle ajatuksen, että se on sallittua ja sitä voi tehdä myös kodin ulkopuolella. Suomalainen kertoo, että olisi hyvä, jos vanhemmat tuntisivat lastensa kaverit ja myös heidän vanhempansa. Myös Suomalainen kannustaa vanhempia lasten kuuntelemiseen ja kuulumisien kyselemiseen.

KiVa koulu -ohjelma on valtakunnallinen kiusaamisen vastaiseksi kehitetty työväline kasvatustajien käyttöön. KiVa koulu -materiaaleissa on myös vanhemmille tehty opas. (Kaukiainen & Salmivalli, 2009.) Oppaassa kerrotaan, miten usein se, että huomaa oman lapsen joutuneen kiusatuksi, saattaa herättää vanhemmissa voimakkaita tunteita. Kaukiainen & Salmivalli (2009, s. 24) korostaa, että on tärkeää kuitenkin muistaa, että asioiden selvittäminen tunteiden vallassa, ylireagoiden, ei ole järkevää. Se saattaa aiheuttaa lapselle tunteen, että aiheuttaa vanhemmilleen pahaa mieltä. Salmivalli & Kaukiainen muistuttaa, että myös se, jos ali reagoidaan, voi johtaa siihen, että lapsi ei koe tulleen kuulluksi. Vanhempien on hyvä

keskustella rauhassa lapsen kanssa ja olla yhteydessä koulun kiusaamisen vastaiseen tiimiin.

4.5 Valvova vanhempi

Keronen ja Joronen (2014, s. 48) korostavat artikkelissaan vanhempien valvonnan merkitystä lapsen kiusaamisen kokemuksessa. Heidän tutkimuksessaan ensisijaiseksi vanhempien valvonnassa nousee lasten vapaaehtoinen kertominen. Vapaaehtoista kertomista lisää vanhempien tapa suhtautua hyväksyvästi ja lämpimästi lapsen kertomiin asioihin. Heidän tutkimuksessaan vanhempien hyvä valvonta tarkoittaa vanhempien tietämystä siitä, mitä lapsi tekee, missä lapsi milloinkin on ja millaisia ystävyysuhteita lapsella on. Vanhemman hyvällä valvonnalla on myös merkitystä lapsen käyttäytymiselle ja hyvinvoinnille. He tuovat artikkelissaan esiin vanhempien hyvän valvonnan vaikuttavan positiivisesti lasten hyvinvointiin jo ala-asteikäisillä lapsilla, ja se vähentää lapsen osallisuutta kiusaamiseen. Kuitenkin esiin tulee myös se, että liiallinen valvonta saattaa nostaa riskiä tulla kiusatuksi. Tutkimuksessa tulee ilmi, että sekä lasten että vanhempien arvion mukaan vanhempien valvonta koetaan hyväksi. Ketonen ja Joronen (2014, s. 55–56) tuovat ilmi tutkimuksessa myös, että murrosiän lähestyessä vanhempien tietämys vähenee. Vanhemman valvonnan merkitys näyttää kasvavan murrosiän lähestyessä ja vaikuttavan myös lapsen käyttäytymisen ongelmiin, siksi Joronen ja Ketonen korostavatkin, että vanhemman valvontaa ja kiusaamiskokemusten yhteyttä tulisi seurata alakoulusta yläkouluun.

4.6 Sitoutuminen

Johander (2024, s. 4) on tutkinut kiusaamiseen puuttumisen tehokkuutta. Johanderin mukaan kiusaavan oppilaan käsitys siitä, että opettajan ja vanhempien asenne on kiusaamisen vastaista, kasvattaa todennäköisyyttä siihen, että kiusaamiseen puuttuminen onnistuu. Olweus (1991, s. 62) mainitsee kiusaamiseen puuttumisen onnistumisessa tärkeää olevan sen, että aikuiset sitoutuvat ongelman ratkaisemiseen. Olweus tarkoittaa tällä koko koulun henkilökuntaa sekä lasten vanhempia.

4.7 Kiusaamisen kohtaaminen ja tunteet

Pöyhönen (2021, s. 164–165) tuo esiin kodin keskeisen roolin kiusaamisen vastaisessa työssä. Vanhemmille ei ole helppoa kohdata tilanne, jossa omaa lasta kiusataan. Se saattaa herättää paljon tunteita vihasta avuttomuuteen ja syyllisyyteen. Myös omat kipeät kokemukset saattavat herätä esiin. Myös tilanne, missä esiin tulee se, että oma lapsi kiusaa muita, ei ole helppo. Kun tieto tulee koulusta, voi olla ensimmäinen reaktio epäusko ja suuttumus. Tätäkään tilannetta ei kannata alkaa hoitamaan tunteiden vallassa vaan rauhassa. Tässäkin tilanteessa ensin kannattaa selvittää, mitä on tapahtunut. Pöyhönen ohjeistaa, että tärkeää on, ettei arvostele lasta tai ole syyttävä tai tuomitseva. Hän kehottaa kuuntelemaan lasta ja selvittämään hänen osallisuutensa kiusaamiseen. Kaikkia selityksiä ei kuitenkaan kuulu hyväksyä, varsinkaan teon vähättelyä. Pöyhönen ohjeistaa vanhempia tekemään lapselle selväksi, että et hyväksy kiusaamista. Keskustelemaan kiusaamisen epäoikeudenmukaisuudesta ja siitä, miten pelottavaa se voi toiselle olla. Kiusaaminen pitää tuomita, lasta ei. Pöyhönen muistuttaa myös siitä, että kannattaa olla yhteydessä kouluun asian selvittämiseksi. Pöyhönen korostaa kirjassaan, että kotona on tärkeää puhua kiusaamisesta, vaikka se ei perhettä sillä hetkellä koskettaisikaan. Myös kiusaamisen sivusta seuraaminen voi olla kuormittavaa lapselle ja niistä on hyvä puhua aikuisen kanssa. Kun kiusaamisesta puhutaan kotona avoimesti, helpottaa se lapsen kotona kertomista, jos kiusaaminen tulee ajankoh- taiseksi tulevaisuudessa.

Hale ym. (11.4.2017) selvittää artikkelissaan sitä, miten ahdistavaa koulukiusaaminen voi olla myös lasten vanhemmille. Vaikka kiusaaminen on ahdistavaa vanhemmillekin, silti tutkimukset aiheesta sivuuttavat vanhempien kokemukset heidän lasten kiusaamisesta. Artikkelissa kerrotaan heidän tutkimuksestansa, jossa selvitettiin koulukiusaamista vanhemman näkökulmasta. He totesivat, että pääasiallisena tehtävänään vanhemmat kokevat lastensa suojelemisen, he haluavat olla hyviä vanhempia. Tutkimuksessa nousi ilmi myös, että vanhemmat kokivat haastetta yhteistyössä koulun kanssa lastaan auttaessa. Tutkimuksessa tehtiin havaintoja siitä, miten tärkeää on vanhempien ja koulun välinen yhteistyö. Vanhemmat haluavat, että opettajat pitävät heidät ajan tasalla, kun koulu puuttuu ongelmiin.

4.8 Vanhempien ohjeet ja toimintatavat

Sawier ym. (2011, s. 1798–1799) tutkivat vanhempien näkökulmaa kiusaamiseen Toronton yliopistossa. Heidän tutkimuksessaan vanhempien ehdotukset vaihtelivat aika lailla siitä, miten kiusaamistilanteista selvitä. Sosiaalinen käytös ja kiusaajien huomiotta jättäminen nousi esiin, mutta osaltaan myös korostettiin lapsille, että on tärkeää kertoa kiusaamisesta aikuiselle. Tutkimuksessa lähes kaikki vanhemmat neuvoivat lapsiaan hakemaan apua opettajalta. Fyysisen väkivallan osalta vanhemmat neuvoivat lapsiaan puolustamaan itseään mutta eivät kuitenkaan kannattaneet siihen, että kiusaajalle kostetaan.

Lindstrom ym. (2019, s. 481–483) tunnistivat tutkimuksessaan kolme erilaista toimintatapaa, jota vanhemmat käyttivät kiusaamistilanteissa. 72.4 % vanhemmista turvautui ainoastaan keskusteluun lapsen kanssa. Keskustelun lisäksi 22.6 % vanhemmista otti kouluun yhteyttä. Tutkimus osoitti, että koulun käytännöt vaikuttivat siihen, miten vanhemmat kiusaamistilanteissa toimivat. Mitä enemmän vanhemmat luottavat koulun sisäiseen toimintaan, sen varmemmin he ottavat kiusaamistilanteissa yhteyden kouluun. Näiden tuloksien mukaan vanhemmat eivät helposti lähde selvittämään kiusaamistilanteita vaan usein ainoastaan vain käyvät keskustelua asiasta kiusatun kanssa. Tokikin nämä tulokset ovat Yhdysvalloista eivätkä näin suoraan kerro siitä, miten asiat ovat Suomessa.

4.9 Tukea kiusaamisasioihin ja kiusaamisen jälkihoito

Taipaleen (2014, s. 63) tutkimuksessa nousi esiin, että eniten vanhemmat toivovat sitä, että heidän huolensa otetaan vakavasti ja myös vanhemmille ja perheelle annetaan tukea ja apua. Taipaleen (2014, s. 58–60) tutkimuksen mukaan vanhemmat saa eniten apua ja tukea omilta läheisiltään ja ystäviltään. Erilaiset vertaistukiryhmät koetaan hyväksi, sillä siellä vanhempi saa jakaa kokemuksiaan samaa kokeneiden ihmisten kanssa.

Kiusaamisasioiden tukemiseen on olemassa paljon erilaisia palveluita monissa yhdistyksissä ja tukipalveluja löytyy niin kiusatuille kuin kiusaajillekin. Tukea on tarjolla myös perheille. Kiusatun sekä kiusaajan vanhemmat ja muu perhe kaipaavat myös tukea ja apua asioiden selvittämiseen ja omaan jaksamiseensa. Esimerkiksi Kiusaamisasioiden tuki- ja neuvontakeskus Valopilkku (i.a.) on kiusaamisasioiden tuki- ja neuvontakeskus. He tarjoavat jälkihoitoa koulukiusaamista kokeneille. Valopilkku tarjoaa myös tukea kiusattujen

lasten perheille ja neuvoo akuuteissa kiusaamistilanteissa. Valopilkkusta löytyy vertaistukiryhmiä, puhelintukea ja nettitukea. Vanhemmat voivat kokea kiusaamistilanteita selvittellessä, että apua on vaikea saada. Virallisilla tahoilla ei tahdo olla resursseja antaa huomiota kiusattujen lasten vanhemmille. Juuri nyt ei ole yhtä selkeää virallista tahoa, jossa kiusaamisen jälkihoitoa hoidettaisiin. Tämän vuoksi Valopilkku on toiminnassa.

Mannerheimin lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin (2022, s. 6) Selviydytään kiusaamisesta -projektissa oli tarkoituksena tukea kiusaamista kokeneita nuoria ja heidän perheitään. Tarkoituksena oli esimerkiksi rakentaa kiusaamista kokeneille tukea vahvistamalla kiusaamisen seurauksilta suojaavia tekijöitä. (Kuvio 3.) Selviydytään kiusaamisesta -toiminta on saanut jatkoa myös projektin päättymisen jälkeen.



Kuvio 3. Kiusaamisen vaikutuksilta suojaavat tekijät (Selviydytään kiusaamisesta -raportti, 2022, s. 5).

Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL, i.a.-c) järjestää paljon erilaisia tukitoimintoja sekä lapsille että vanhemmille. MLL tarjoaa matalan kynnyksen tukipalveluita sekä kiusaajalle että kiusatulle kuin myös heidän vanhemmilleen. Myös ammattilaisille on tarjolla erilaisia menetelmiä kiusaamisen ennaltaehkäisemiseen. Mannerheimin lastensuojeluliitolla päivystää vanhempainpuhelin sekä chat, jotka on tarkoitettu vanhempien palveluiksi. Vertaistukiryhmiä järjestetään sekä kiusattujen lasten vanhemmille että myös kiusaamiseen

osallistuneiden lasten vanhemmille. Vertaistukiryhmissä kohtaa muita samassa tilanteessa olevia. Siellä jaetaan kokemuksia ja ajatuksia turvallisesti yhdessä toisten samaa kokeneiden kanssa. Ryhmissä on mukana MLL:n kouluttamat ohjaajat. Ryhmät ovat maksuttomia ja tapaavat verkossa kerran viikossa. Verkossa kokoontuvat ryhmät mahdollistavat osallistumisen paikkakunnasta riippumatta. MLL pitää tärkeänä sitä, että myös vanhemmat saavat tukea kiusaamistilanteeseen. Myös lapsille MLL järjestää vertaistukea, sekä puhelin- että chat-palvelu. Kiusaamista kokeneille, joiden kiusaaminen on jo loppunut, löytyy myös jälkihuoltona MLL:n kautta Selviytyjät-vertaisryhmiä. Tässä ryhmässä pohditaan yhdessä vertaistensa kanssa keinoja, joilla selviytyä kiusaamiskokemuksen kanssa.

Hamarus (2015, s. 13) toteaa, että jokainen kiusattu kokee kiusaamisen yksilöllisellä tavalla ja selviytyminen kiusaamisesta on myös yksilöllistä. Kaikille ei siis välttämättä aiheudu kiusaamisesta traumaa. Toiset saattavat traumatisoitua lyhytaikaisestakin kiusaamisesta, kun taas toiset saattavat selviytyä pitkäaikaisestakin kiusaamisesta ilman traumoja. Myös traumaista selviytyminen on yksilöllistä, toiset selviytyvät nopeammin kuin toiset. Hamarus on kirjoittanut oppaan kiusaamisen jälkihoitoon. Hamarus (2015, s. 141) korostaa sitä, että kiusaamisesta selviytyminen alkaa vasta sitten, kun kiusaaminen loppuu. On tärkeää, että nuori tulee kohdatuksi juuri sellaisena kuin hän on oman kokemuksensa kanssa. Tärkeitä keinoja kiusaamisen jälkihoitoon on keskittyä tunnistamaan kiusatun voimavarat ja auttaa kiusattua löytämään keinoja ja aineksia vahvistaa itsetuntoaan ja luoda uskoa hänen selviytymiseensä. Jälkihoidossa tulisi tarjota kiusaamista kokeneille mahdollisuus käsitellä kokemaansa ulkopuolisen henkilön kanssa.

5 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena on järjestää vanhemmille informatiivinen ilta kiusaamisasioista ja kyselytutkimuksen avulla kartoittaa vanhemmilla jo olemassa olevaa tietoa kiusaamisesta sekä heidän tukensa tarpeesta kiusaamisen ehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa. Tavoitteena on tutkia myös tunnistavatko vanhemmat lapsissaan kiusatuksi tulemista tai kiusaajan roolia. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa perheille, vanhemmille ja yhteistyökumppaneille tietoa koulukiusaamisesta sekä keinoja puutua ja ennaltaehkäistä kiusaamista.

Tutkimuskysymykset ohjaavat opinnäytetyön etenemistä. Tässä työssä tutkimuskysymykset ovat: Tunnistavatko vanhemmat lapsissaan kiusatuksi tulemista tai kiusaajan roolia? Kaipaavatko vanhemmat keinoja ja tukea siihen, miten kiusaamista voi ennaltaehkäistä ja miten siihen voi vanhempana puuttua? Näihin kysymyksiin tässä opinnäytetyössä haetaan vastauksia verkkokyselyn avulla ja sen mukaisesti kehitetään toiminnallisen illan ohjelmaa. Tämän opinnäytetyön toteutuksessa sovelletaan toiminnallisen opinnäytetyön toimintatapaa. Tässä työssä se tarkoittaa tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhdistämistä, mikä toteutetaan kartoittavalla kyselyllä sekä siitä johdetulla toiminnallisella osuudella.

Kostamo ym. (2022, s.11) korostaa, että toiminnallisessa kehittämistyössä tavoitteena on tuottaa ammatillinen tuotos, joka palvelee toimintaympäristöä tai kohderyhmää. Kehittämisessä korostuu aiheen ymmärrys, kriittinen asenne sekä empatia ja kumppanuus. Vilkka ja Airaksinen (2003, s. 9–10) kertoo, että toiminnallinen opinnäytetyö eli toiminnallinen kehittämistyö sopii hyvin, jos tarkoituksena on järjestää tapahtuma, tehdä jokin opas tai ohje. Myös Salonen (2013, s.25) kuvaa kehittämistyössä syntyvän tuloksena tuotoksen, joka sisältää uutta tietoa. Salonen (2013, s.7) käyttää kehittämistoimintaa yläkäsitteenä mm. toiminnalliselle opinnäytetyölle, tutkimukselliselle kehittämistoiminnalle, kehittämisprojektille jne. Toiminnallinen opinnäytetyö on Kostamon ym. (2022, s.9–13) mukaan monivaiheista kehittämistyötä. Prosessi rakentuu monista erilaisista vaiheista, joissa yhdistetään toiminnan kehittäminen sekä asiantuntijaksi kirjoittaminen. Kirjoittamista tehdään koko prosessin ajan. Prosessi alkaa suunnitteluvaiheella. Suunnitteluvaiheessa määritellään aihealuetta,

kohderyhmää sekä kehittämisen toimintaympäristöä ja tietoperustaa. Lisäksi suunnitellaan ja luonnostellaan teemojen sisällön rajausta sekä tekstiä. Tämän jälkeen kootaan aineistoa.

Kostamo ym. (2022, 9–11) kertoo, että kehittämistyössä ensiksi määritellään tavoitteet ja suunnitellaan toteutetusta. Valitaan menetelmä, miten kehittämistyötä aletaan tekemään. Työskentelyä aikataulutetaan vaiheittain sekä pohditaan, miten valmiin työn tuloksia arvioidaan ja miten palautetta kerätään. Tietoperustaan haetaan lähteitä ja jäsennellään olennaista sisältöä, eli aiemmin tutkittua tietoa, keskeisiä käsitteitä ja asiantuntijatietoa. Suunnitellaan, miten ja mistä kerätään tietoa sekä miten analysoidaan tietoa. Kehittämistyö tehdään työelämäkumppanin kanssa yhteistyössä tiettyyn tarpeeseen ja ympäristöön, missä kehittämiselle on tarvetta. Toiminnallisessa opinnäytetyössä voidaan käyttää monenlaisia kehittämistyön aineistoja ja menetelmiä tueksi ratkaisuille. (Kostamo ym., 2022, s.46). Esimerkiksi asiantuntijoiden ja toimeksiantajan haastattelut, keskustelut ja toimeksiantajan dokumentit. Erilaiset toimintaympäristössä tuotetut arjen aineistot sekä toimintaa ohjaavat lait ja aineistot. Myös toimintaympäristössä toimivien henkilöiden kokemukset ja käsitykset ovat hyvää aineistoa.

5.2 Kyselytutkimus menetelmänä

Vehkalahti (2019, s.11) mukana kyselytutkimus on yleinen ja hyvä tapa kerätä tietoa tutkitavasta ilmiöstä. Tässä opinnäytetyössä toteutetaan kartoittava kysely vanhemmille ja se toteutetaan verkkokyselynä. Valli (2015, s.44–45) toteaa, että verkkokyselyssä etuna on sen helppo saavutettavuus sekä nopea ja vaivaton, anonyymi vastaaminen. Kysely on nopea toimittaa ja palauttaa takaisin. Aineiston keräämiseen ei vaikuta tutkijan ja vastaajan maantieteellinen välimatka. Verrattuna paperikyselyyn hyötynä on myös tutkijan oman työmäärän helpottaminen, kun aineisto on valmiiksi sähköisessä muodossa. Kvantitatiivisella eli määrällisellä tutkimuksella on tarkoitus löytää syy-yhteyttä ilmiölle, jota halutaan tutkia. Kvantitatiivinen tutkimus menetelmänä sopii tutkimuksiin, joissa on tavoitteena selvittää asioita numeraalisesti, eli siinä tutkimusaineisto muutetaan mitattavaan muotoon, esimerkiksi kyselytutkimus (Vilkkä, 2021, s. 55). Kyselytutkimuksen suunnitteleminen aloitetaan tavoitteiden ja tutkimuskysymysten määrittelystä sekä aineistonkeruun ja analysoinnin määrittelystä (Vilkkä & Mankki, 2024, s. 56). Webropol on monipuolinen kysely- ja raportointisovellus,

jonka avulla on helppo ja nopea luoda anonyymejä verkkokyselyitä. Webropol mahdollistaa myös tulosten vaivattoman analysoinnin. (Webropol, i.a.).

5.3 Analyysimenetelmät

Määrällisten kysymyksien analyysimenetelmänä käytetään Webropolin omaa analysointiohjelmia. Opinnäytetyössä kuvataan aineistoa prosenttiosuuksin. Kyselyssä käytetään paljon monivalintakysymyksiä, jotta vastaajien olisi mahdollisimman helppo ymmärtää, mitä kysymyksellä tarkoitetaan. Aineistossa käytetään tilastollisena menetelmänä myös ristiintaulukointia tutkittaessa, vaikuttaako vastausten tuloksiin esimerkiksi lapsen sukupuoli tai ikä.

Avoimien kysymyksien osalta vastauksia analysoidaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysillä saadaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistettynä ja yleisessä muodossa, ja se sopii strukturoimattoman aineiston analysointiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, s. 117). Tässä opinnäytetyössä avoimien kysymyksien osalta edetään koodaamalla ja teemoittelemalla vastauksia. Koodausta tehdään etsien ensin samankaltaisia vastauksia väreillä alleviivaamalla. Tämän jälkeen aineistoa ryhmitellään ja teemoitellaan ala- ja pääluokkiin. Analysoinnista jätetään pois sellaiset vastauksien osat, jotka eivät vastanneet opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 92–94.) Taulukossa 1 on esimerkki aineiston teemoittelusta.

Laadullisen aineiston analyysi on kerätyn ja tuotetun aineiston tiivistämistä ja muokkaamista käsitteelliseen tai teoreettiseen muotoon sekä sen ymmärtämistä, mitä aineisto sisältää ja mistä kaikesta sisältö kertoo (Günther ym., i.a.). Laadullisen aineiston pääperiaatteita ovat esimerkiksi järjestelmällisyys ja toistettavuus, kontekstisidonnaisuus, avoin mieli, luotettavuus sekä koodaaminen tai teemoittelu. Merkittävä periaate on myös iteratiivisuus eli tietoisuus siitä, että prosessin ja aineiston ymmärtäminen saattavat vaatia useita eri analysointikierroksia, joiden aikana asiantuntijuus asiaa kohtaan syvenee. Vilka (2021, s. 32) kuvaa iteraatiota suunnittelukäytäntönä, jossa prosessin eri vaiheet, kuten esimerkiksi löydökset, mallinnus, testaaminen ja arvioiminen, etenevät toistuen. Myös tutkijan kyky reflektoida ja pohtia omaa rooliaan tiedon tuottamisessa on tärkeä elementti prosessissa.

Güntherin ym. (i.a.) mukaan laadulliseen aineiston analysoimiseen on olemassa eri menetelmiä ja tutkimuksen tekijä joutuu tekemään valintoja käytettyjen menetelmien suhteen. Käsikirjassa kuvataan, että analyysimenetelmän valintaa ei voi tehdä sattumanvaraisesti, vaan sen tulee olla linjassa tutkimusongelman, teoreettisen viitekehyksen sekä käytettävien aineistojen kanssa. Perinteisimmät välineet laadullisen tutkimuksen analyysissä ovat koodaaminen, teemoittelu ja tyypittely, jotka voidaan luokitella sisällönanalyysin eri muodoiksi. (Günther ym., i.a.).

Taulukko 1. Esimerkki aineiston teemoittelusta (Latvala, 2024).

| Ilmauksia aineistosta | Alaluokka | Pääluokka |
|---------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|------------------------|
| "Reagoiminen heti." | Nopeasti puuttu- minen ratkaise- vaa | Kodin ja koulun keinot |
| "Nopeasti, mutta hellä- varaisesti." | | |
| "Mahdollisimman no- peasti ja herkästi puu- tutaan asioihin." | | |
| "Heti yhteyttä kotiin." | Yhteydenottami- nen | |
| "Tieto kotiin heti, kun kiusaamista tulee esiin." | | |
| "Herkemmin yhteys koululta kotiin ja toisin- päin." | | |

5.4 Eettiset näkökulmat ja näiden pohdinta

Kaikissa tutkimuksen vaiheissa tulee pohtia eettisiä kysymyksiä alkaen aiheenvalinnasta ja jatkuen aina tutkimuksen julkaisemiseen. Vuoren (i.a.-b) mukaan tutkimuksen näkökulmasta etiikassa on kyse suomalaisen tiedeyhteiskunnan eli Tutkimuseettisen

neuvottelukunnan (TENK) mukaisista linjauksista koskien hyvää tieteellisestä käytäntöä eli niistä tutkimukseen liittyvistä toimintavoista, joita tutkimuksen prosessin aikana noudatetaan liittyen tiedon kestävyYTEEN sekä tutkimuksen kohteena olevien ihmisten kohtaamiseen ja kohtelemiseen. TENKin (2023) mukaan tiedeyhteisö tunnustaa seuraavia tutkimuseettisiä toimintatapoja: rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimuksessa, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimuksen tulosten arvioinnissa. TENK (2023) kuvaa, että tutkimuksessa tulee soveltaa tieteellisen tutkimuksen kriteerin mukaisia sekä eettisesti kestäviä menetelmiä koskien esimerkiksi tiedonhankintaa ja -menetelmiä, tutkimusmenetelmiä sekä arviointimenetelmiä. Konkreettisesti tämä tarkoittaa esimerkiksi muiden tiedon tuottajien saavutusten huomioimista ja tunnustamista asianmukaisella tavalla eli merkitsemällä aineistoon lähde- ja viittausmerkinnät siten kuin kuuluu.

Koko opinnäytetyöprosessin ajan pyrin huolehtimaan eettisyydestä ja luotettavuudesta, jotta työ olisi eettisesti kestävä ja luotettava. Opinnäytetyössä noudatin opinnäytetyön eettisiä suosituksia ja velvoitteita. Käsittelin ja säilytin kaikkia käyttämiäni aineistoja ja materiaaleja asianmukaisesti. Opinnäytetyössä noudatin Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjallisten töiden ohjeistusta. Lähteiden luotettavuutta pyrin arvioimaan tarkasti. Ennen tutkimuksen aloittamista anoin tutkimusluvat ja teimme yhteistyösopimukset sekä Kurikan kaupungin, että Mannerheimin lastensuojeluliiton Jalasjärven yhdistyksen kanssa. Verkkokyselyn saatteeksi laitoin kirjeen, jossa kerroin kyselyn tarkoituksesta. Kirjeessä kerroin myös kyselyyn vastaamisen olevan vapaaehtoista ja tapahtuvan täysin anonymisti.

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA TUOTOS

6.1 Opinnäytetyön prosessin aloitus

Keväällä 2023 aloin ideoimaan opinnäytetyötäni ja tiesin heti, että aiheena koulukiusaaminen on se, mistä haluan tutkimusta tehdä. Halusin tutkia tarkemmin nimenomaan vanhempien näkökulmasta koulukiusaamista. Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) Jalasjärven yhdistyksen kanssa aiheesta keskustelimme alku keväällä jo ja heiltä ilmoitettiin halukkuus olla mukana projektissa. Olin yhteydessä sähköpostitse myös Kurikan kaupungin opetus-toimen päällikköön ja kerroin opinnäytetyöni aiheesta. Kurikan kaupungilta tarvitsin tutkimsluvan, sillä opinnäytetyö sisälsi kyselytutkimuksen oppilaiden vanhemmille. Sovimme myös vanhempainillan järjestämiseen tarvittavasta tilasta, sain luvan käyttää Kirkonkylän koulun tiloja tähän. Opinnäytetyöni alkoi näin rakentua vanhemmille järjestettävän illan ympärille.

Huhtikuussa 2023 esittelin suunnitelmani opinnäytetyöseminaarissa. Alkuun tuntui haastavalta saada kiinni siitä, mitä oikeasti olen tekemässä. Suunnitelmanani oli alun alkaen tehdä määrällinen tutkimus aiheesta, mutta silti liittää työhön vanhemmille järjestettävä tapahtuma. Ohjaajani kanssa kuitenkin päädyimme siihen, että työni sopii paremmin toiminnallisen opinnäytetyön ajatukseen.

Alku työstämisestä meni selvitellessä teoriaa ja etsiessä kirjallisuutta aiheesta. Myös vanhempainillan suunnitteleminen aloitettiin. Sain MLL Jalasjärven yhdistykseltä pienen rahoituksen käyttööni, joten ryhdyin etsimään iltaan puhujia. Teoriaosuuksia kirjoittaessani vastaan tulivat useasti kirjailija Päivi Hamaruksen kirjat. Kesällä 2023 päätin lähteä tavoittelemaan Päivi Hamarusta illan puhujaksi. Pienen selvittelyn jälkeen sain Hamarukseen yhteyden ja sovimme asiasta hänen kanssaan. Tässä kohtaa sovimme päivämäärän ja keskustelimme mitä aiheita opinnäytetyöni sisältää. Tarkoituksena, että Hamarus nostaisi puheenvuorossaan esiin vanhempien roolia, mutta myös yleisemmin puhuisi koulukiusaamisesta ja sen vaikutuksista. Sovimme palaavamme asiaan vielä lähempänä ajankohtaa, sillä kyselytutkimuksen vastauksien perusteella ajateltiin alkaa koostamaan illan ohjelmaa. Kesän aikana myös MLL Jalasjärven hallituksen kokouksessa pohdimme yhdessä, mitä kaikkea ilta voisi sisältää. Pohdimme yhdessä, että poliisin mukaan saaminen olisi hyvä

asia. Keskustelimme myös mahdollisista sponsoreista esimerkiksi tarjoiluja mahdollistamaan. Hallituksen jäseniä lupautui iltaan avuksi tarjoilujen järjestämiseen.

Kesän lopulla olin yhteydessä Ankkuritiimin poliisiin Pyry Luomalaan. Ankkuritoiminnalla pyritään edistämään varhaisessa vaiheessa nuorten hyvinvointia ja ennaltaehkäisemään rikollisuutta. Ankkuritiimi työskentelee moniammatillisesti, tiimiin kuuluu asiantuntijoita poliisista, sosiaalitoimesta, terveystoimesta ja nuorisotoimesta. (Ankkuri, i.a.). Keskustelimme Luomalan kanssa sähköpostitse opinnäytetyöni aiheesta ja siitä, miten tärkeää olisi vanhemmille tuoda tietoon myös poliisin näkökulmasta kiusaamisen vakavuutta ja lainnäkökulmaa aiheeseen. Luomala lupautui iltaamme puhujaksi. Valitettavasti kuitenkin reilua viikkoa ennen iltaa hän joutui perumaan tulonsa muiden työkiireiden vuoksi ja toista poliisia ei sillä aikataululla saatu enää mukaan.

Syksyn 2023 aikana kirjoittelin välillä teoriaa ja hahmottelin samalla kysymyksiä vanhemmille lähetettävää Webropol-kyselyä varten. Elokuussa 2023 allekirjoitimme yhteistyösopimukset Jalasjärven MLL -yhdistyksen kanssa sekä Kurikan kaupungin kanssa. Kurikan kaupungin kanssa allekirjoitimme myös tutkimusluvan kyselylle. Syyskuussa 2023 opinnäytetyöseminaarissa esitin ajankohtaiskatsauksen sen hetkisestä tilanteesta.

6.2 Kartoittavan kyselyn suunnittelu ja toteuttaminen

Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä Webropol-kyselylomakkeella (liite 2 kyselylomake). Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa vanhemmilla jo olemassa olevaa tietoa koulukiusaamisesta sekä kuulla vanhempien ajatuksia siitä, miten kiusaamiseen tulisi puuttua ja miten kiusaamista voisi heidän mielestään ennaltaehkäistä.

Kyselytutkimusta aloitettiin suunnittelemaan määrittelemällä tutkimuskysymykset ja tavoitteet. Tätä ohjasi myös aiemmat tutkimukset, joista oli apua kysymyksien asettamisessa (Vilkka, 2021, s. 83). Koska tässä opinnäytetyössä tutkimusjoukko oli aika iso, oli kyselylomakkeen käyttö perusteltua. Verkkokyselyssä vastaajat pysyvät anonyymeina (Vilkka, 2021, s. 76–77), joten tällä varmistetaan myös tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus. Myös se, että koulun kanssa yhteistyössä oli mahdollista lähettää kyselylomake Wilma-järjestelmän kautta, puolsi tätä tutkimusmenetelmää. Lokakuun alussa sain Webropol-

kyselylomakkeen jakoon vanhemmille. Kuten aiemmin oli jo suunniteltu, kysely lähetettiin vanhemmille alakoulun kuraattorin välityksellä. Kyselylinkin mukana lähetettiin myös saatteikirje, jossa kerrottiin mistä tutkimuksessa on kysymys sekä osallistumisen olevan vapaaehtoista ja vastaamisen tapahtuvan anonyymisti.

Verkkokyselystä jaettiin informaatiota myös sosiaalisen median kautta Facebookissa sekä Instagramissa MLL Jalasjärvi -sivuilla, Jalasjärvi-ryhmässä sekä omilla sosiaalisen median kanavillani. Myös koulukuraattori lähetti muistutusviestin kyselyyn vastaamisesta muutama päivä ennen kyselyn sulkeutumista.

Kyselylomakkeella (liite 2 kyselylomake) kartoitetaan ensin minkä ikäisiä ja sukupuolisia lapsia vastaukset koskevat. Tällä halutaan selvittää, millaisia eroja tuloksissa näkyy eri ikäisten ja sukupuolisten lasten välillä. Seuraavat kysymykset kartoittavat vanhempien ja lasten välistä vuorovaikutussuhdetta. Sitä miten tietoisia vanhemmat ovat lasten tekemisistä ja millainen keskusteluyhteys kotona on lasten kanssa. Kyselylomakkeella kerätään tietoa myös vanhempien näkemyksestä kiusaamiseen oman lapsensa kohdalla sekä kartoitetaan vanhempien tietämystä oman lapsen koulussa tapahtuvasta kiusaamisesta ja tavasta puuttua siihen. Lopuksi kyselyssä haetaan vastauksia siihen, mitä vanhemmat voisivat kiusaamisen ehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa käytettävän ja millaisia keinoja he itselleen kaipaisivat lisää.

Kartoituksella saatujen vastauksien avulla Päivi Hamarus rakensi vanhempainiltaan mahdollisimman kattavan ja toivotun näköisen luennon. Kaikkineen kysely keräsi vastauksia 109 vanhemmalta. Kyselyn vastaukset koskivat 134 Jalasjärven alakouluikäistä lasta. Opinnäytetyössä sovelletaan määrällisiä ja laadullisia menetelmiä. Kyselylomake sisälsi 15 määrällistä suljettua ja 2 avointa kysymystä. Kyselylomakkeella oli osa monivalintakysymyksiä, osassa vaihtoehtona vastata myös avoimesti. Kaikkiin kysymyksiin oli pakollista vastata päästäkseen kyselyssä eteenpäin.

Koska kyselyssä oli mukana avoimia kysymyksiä, analysoitiin näitä laadullisin menetelmin. Laadullinen tutkimusmenetelmä toiminnallisessa opinnäytetyössä mahdollistaa aineistoa kerättävän monella tavalla. Vilkka ja Airaksinen (2003, s. 63) kuvaa, että valintaan vaikuttaa se, millaista tietoa toiminnallisella kehittämistyöllä halutaan oman ajatuksen sisällöksi

tai tueksi. Vilkan (2015, s. 118) mukaan laadullisella tutkimusmenetelmällä on mahdollista tavoittaa ihmisen koettua elämän kulkua. Laadullisten aineistonkeruumenetelmien avulla voidaan tuottaa laadullista tietoa ja sen avulla syventyä tutkittavaan aiheeseen ja sen myötä tulkita sekä ymmärtää paremmin ihmisten kokemuksia ja näkemyksiä. Vuoren (i.a.-a) mukaan empiirinen tarkoittaa havaintoihin ja kokemuksiin perustuvaa tietoa.

6.3 Kyselystä saadut tulokset ja analysointi

Toteutin verkkokyselyn Webropolilla lokakuussa 2023. Vastauksia kertyi kaikkineen 109 vanhemmalta koskien 134 alakouluikäistä lasta. Vastaukset jakaantuivat tasaisesti sekä tyttöjen että poikien osalta. Vastauksista 52 % kosketi 5.–6.-luokkalaista lapsia, 36 % kosketi 3.–4.-luokkalaista lapsia ja 35 % vastauksista kosketi 1.–2.-luokkalaista lapsia.

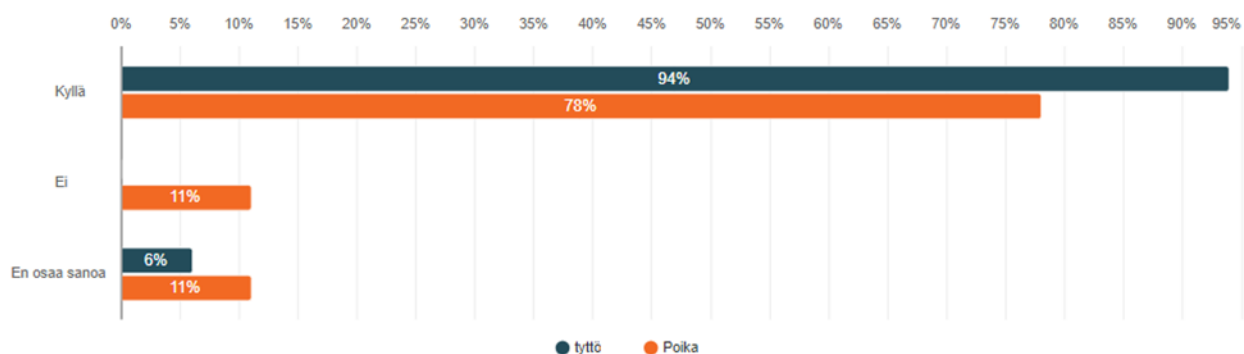
Kysyttäessä, tietävätkö tai tuntevatko vanhemmat lapsiensa ystäviä tai kenen kanssa heidän lapsensa viettävät aikaansa, kaikki vanhemmat vastasivat kyllä. Lähes kaikki vanhemmat kertoivat myös keskustelelevansa päivittäin lasten päivän kulusta ja kuulumisista.

Tulosten mukaan lapset kertovat hyvin mieltään painavista asioista kotona. Jopa 85 % vastaajista oli sitä mieltä. Vain 7 % kertoi, että lapsi ei kerro kotona, jos hänen mieltään jokin painaa.

Kertooko lapsi kotona mieltään painavista asioista

Ryhmän ehdot: >

Vastaajien määrä: 106



Kuvio 4. Sukupuolen vaikutus mieltä painavien asioiden kertomisessa.

Kuvio 5 osoittaa, että sukupuoli näyttäisi hieman vaikuttavan siihen, miten lapset kotona tuovat esiin mieltään painavia asioita. Tuloksien mukaan tytöt kertovat hieman useammin

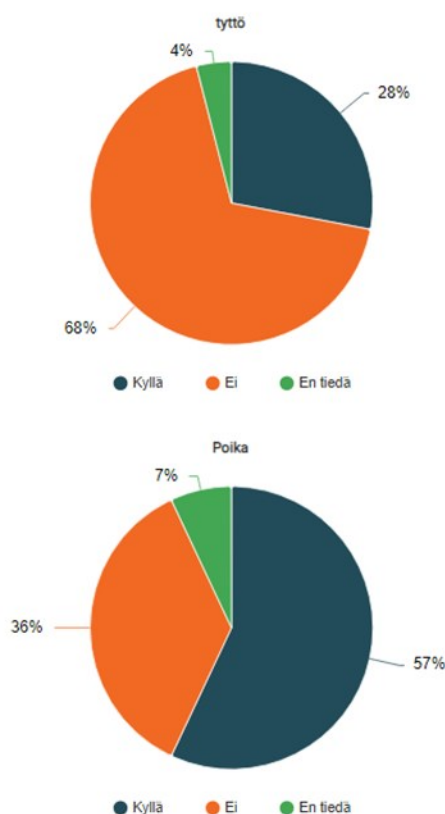
mieltään painavista asioista kotona kuin pojat. 11 % pojista ei vanhempien mukaan kerro kotona, jos jokin asia painaa heidän mieltään.

Koulukiusaamisesta puhutaan kotona vastauksien perusteella hyvin, 97 % vastasi aiheesta lastensa kanssa puhuneensa. Kysyttäessä, onko lastanne kiusattu, vastaukset jakaantuivat melko tasaisesti. 43 % vastaajista kertoi, että heidän lastansa on kiusattu. 51 % vastuksista kertoi, että vanhempien tiedon mukaan heidän lastansa ei ole kiusattu. 6 % vastaajista ei osannut sanoa, kiusataanko heidän lastansa.

Onko lastanne kiusattu

Ryhmän ehdot: >

Vastaajien määrä: 106



Kuvio 5. Sukupuolen vaikutus kiusatuksi tulemiseen.

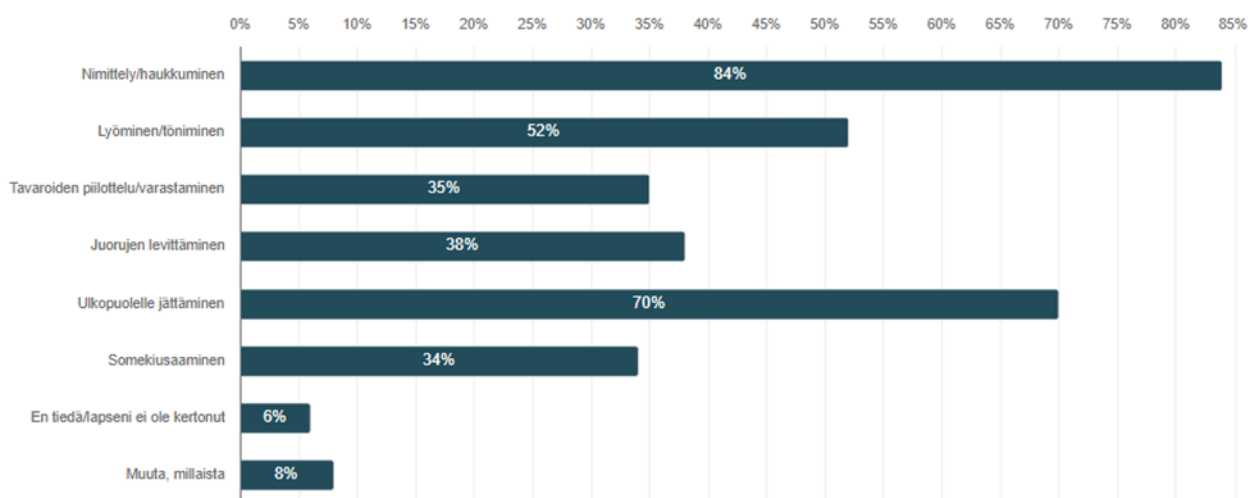
Sukupuolella näyttäisi olevan vaikutusta myös siihen, onko kyselyyn vastanneiden vanhempien lasta kiusattu (kuvio 6). Tulosten mukaan poikia kiusataan enemmän. Vanhemmat vastasivat, että 28 % tytöistä on joutunut kiusatuksi, kun taas pojista jopa 56 % on kokenut kiusaamista. Vanhempien tiedon mukaan tytöistä 68 % ei ole tullut kiusatuksi.

Kun taas kysyttiin, onko lapsesi kiusannut toisia, vain 11 % vastasi myöntävästi. 20 % vastaajista ei osannut sanoa, onko heidän lapsensa kiusannut toisia. Tässä näkyy myös sukupuolten välinen ero vastauksissa. Vanhempien tiedon mukaan 4 % tytöistä on kiusannut muita, kun taas pojista 18 %. Jopa 29 % poikien vanhemmista ei tiennyt, onko heidän lapsensa kiusannut muita.

Vanhempien mukaan kaikista kiusatuista lapsista 18 % on kokenut kiusaamista viikkoja. 11 % kertoi kiusaamisen jatkuneen kuukausia ja 6 % vuosia. Reilu 10 % vastaajista ei tiennyt kuinka kauan kiusaaminen on jatkunut.

Kysyttäessä, miten vanhemmat ovat puuttuneet kiusaamiseen, 43 % vastasi puuttuneen ottamalla yhteyttä kouluun. Vahvana puuttumisen keinona koettiin myös yhteistyö toisten vanhempien kanssa.

Mitä seuraavista kiusaamistavoista uskot/tiedät lapsesi koulussa esiintyvän (voit valita useamman)
Vastaajien määrä: 109, valittujen vastausten lukumäärä: 356



Kuvio 6. Mitä seuraavista kiusaamistavoista uskot/tiedät lapsesi koulussa esiintyvän.

Kiusaamistavoista kysyttäessä vanhempien vastauksista nimittely ja haukkuminen on yleisintä. Myös ulkopuolelle jättäminen ja fyysinen kiusaaminen näkyy vastauksista vahvasti. (Kuvio 7.) Kuten kuvio osoittaa, myös juorujen levittäminen ja somekiusaaminen ovat yleisiä kiusaamistapoja.

Avoimena kysymyksenä kysyttiin vanhempien ajatuksia siitä, miten koulukiusaamiseen tulisi puuttua heidän mielestään. Vastauksista nousi esiin selviä teemoja. Suurimpana

teemana nousi nopeasti tilanteeseen puuttuminen ja kotiin yhteyden ottaminen. Alla muutamia suoria lainauksia vanhempien vastauksista tähän teemaan.

Puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa mihin tahansa kiusantekoon.

Heti yhteys vanhempiin. yhteiset keskustelut sekä vanhempien ja lasten kanssa. Ajoissa kunnolla puuttuminen.

Heti kiusaamista havaittaessa tulisi olla yhteydessä kummankin osapuolen kotiin. Tarvittaessa ottaa asian läpikäyntiin esim. kuraattori matalalla kynnyksellä mukaan.

Nopeasti, ei vähätellä.

Olisi tärkeää, että siihen puututtaisiin nopeasti.

Mahdollisimman nopeasti ja herkästi puututaan asioihin ja tiedotetaan kotia.

Toinen vahvasti esiin noussut teema käsitteli keskustelemista sekä kiusaajan että kiusatun kanssa. Molempien vanhempien läsnäolo keskustelussa koettiin tärkeäksi.

Heti kiusaamista havaittaessa tulisi olla yhteydessä kummankin osapuolen kotiin. Tarvittaessa ottaa asian läpikäyntiin esim. kuraattori matalalla kynnyksellä mukaan.

Heti yhteys vanhempiin. yhteiset keskustelut sekä vanhempien ja lasten kanssa. Ajoissa kunnolla puuttuminen.

Juttelu heti kiusaamistilanteen jälkeen kiusaajan ja kiusatun kanssa, ilmoitus molempien kotiin. Kiusaamisen jatkuessa koulu voisi kutsua vanhemmat juttelemaan asiasta.

Keskustelu molempien osapuolten kanssa, yksin ja yhdessä. Yhteinen palaveri huoltajien kanssa. Molemmat osapuolet erikseen ja säännöllisesti esim. kuraattorin kanssa keskusteluun, ei vain kerran vaan useamman että luottamus syntyy ja lapsi alkaa avautua.

Keskustelu osallisten kanssa ja sen jälkeen vanhempien kanssa.

Heti keskusteltava asianosaisten kanssa ja infottava vanhempia asiasta. Jos kiusaaminen jatkuu, esim. tapaaminen koulussa vanhemmat, lapsi, opettaja, rehtori kuraattori?

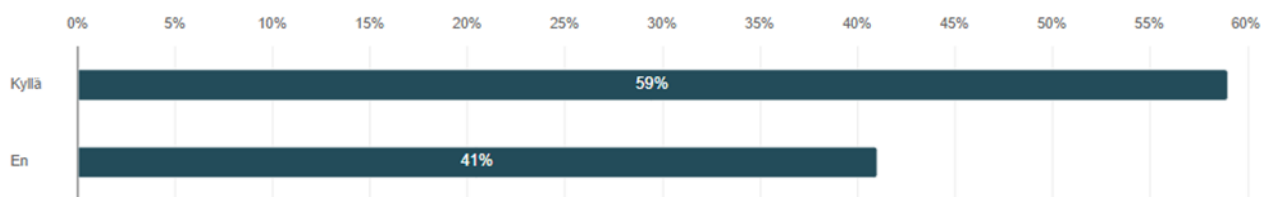
Keskustelu kiusaajan ja perheen kanssa. Joskus on paikallaan ottaa kaikki asianosaiset saman pöydän ääreen. Myös kiusaajan täytyy saada apua. Selvittää, mistä kiusaaminen johtuu ja mitä sen lopettamiseksi voisi tehdä. Toivottavasti kiusattu ei joudu edesvastuuseen ja esimerkiksi vaihtamaan koulua.

Avoimia vastauksia haettiin myös siihen, millaista tietoa vanhemmat toivoisivat saavansa lisää tai millaisiin tilanteisiin he toivoisivat saavansa keinoja ja tukea. Vastauksissa nousivat vahvimpana esiin konkreettiset keinot puuttua kiusaamisen sekä keinot toimia yhteistyössä kiusaajan vanhempien kanssa. Monet vanhemmat kokivat yhteistyön etenkin kiusaavan lapsen vanhempien kanssa haastavaksi. Vanhemmat toivoivat, että näitä kiusaamistilanteita olisi hoitamassa niin sanottu ulkopuolinen henkilö yhdessä perheiden kanssa. Esimerkiksi koulukuraattori tai muu koulun sosiaalityöntekijä, jolla olisi taito kohdata perheet systeemisesti.

Vanhemmat toivovat myös enemmän tietoa siitä, miten koulu ehkäisee kiusaamista ja millainen prosessi yleensä koulukiusaamiseen puuttuminen on. Tämä nousi esiin myös kysyttäessä, ovatko vanhemmat tietoisia, miten heidän lapsensa koulussa ehkäistään kiusaamista ja miten siihen puututaan. Jopa 41 % vastaajista ei tiennyt. (Kuvio 8.)

Monet vanhemmat pohtivat myös sitä, miten kiusaajaa rangaistaan teoistaan. Monessa vastauksessa esiin nousi myös huoli niistä lapsista, jotka näkevät toisia kiusattavan mutta eivät uskalla puuttua kiusaamiseen. Vanhemmilta nousi esiin myös huoli siitä, miten paljon kiusaamista on välitunneilla. Vanhemmat toivoisivat enemmän tietoa ja havaintoja lapsiensä toiminnasta oppituntien välissä. Yhtenä vaikeana asiana kiusaamisen havaitsemisessa vanhemmilta nousi kysymys siitä, miten havaita kiusaamista, jos lapsi ei siitä suoraan kerro. Tai jos lapsi itse tai vanhemmat kokevat, että ei välttämättä ole kyse kiusaamisesta vaan yksittäisestä mielipahan tuottamisesta.

Oletteko tietoisia, miten lastenne koulussa ehkäistään kiusaamista ja miten siihen puututaan
Vastaajien määrä: 109



Kuvio 7. Oletteko tietoisia, miten lastenne koulussa ehkäistään kiusaamista ja miten siihen puututaan.

6.4 Vanhempainillan suunnittelu ja toteutus

Vanhempainillan suunnittelu vaatii viestintää ja yhteydenpitoa sekä sopimista eri tahojen kanssa. Sähköpostitse olin yhteydessä alakoulujen rehtoreihin, pyytäen heitä mukaan iltaan sekä mahdollisuutta saada jonkinlaista puheenvuoroa iltaan myös koulun näkökulmasta. Kirkonkylän koulun rehtori Juha Yli-Hyynilä lupautui koostamaan pienen esityksen iltaan. Kutsuin iltaan kuulijoiksi myös muita opetustoimen henkilöstöä, kuten opettajia, koulunkäynninohjaajia ja erityisopetuksen rehtoria. Olin yhteydessä myös koulun sihteriin ja hänen kanssaan saimme sovittua tilavarauksen ja tarvittavan äänentoiston ja esityslaitteiston. Viime hetken järjestelyt ennen iltaa olivat kiireisiä ja aika stressaaviakin. Iltaan ilmoitautui yli 80 vanhempaa sekä koulujen henkilökuntaa ja muita yhteistyökumppaneita lähes 20. Ilmoittautumisia pyysin kyselylomakkeen lopussa, tarjoilujen vuoksi. Kun osallistujamäärä oli tiedossa olin yhteydessä paikalliseen leipomoon. Keskikylän leipomo lupautui sponsoroimaan kahvipullat iltaan. Iltaa mainostettiin paljon sosiaalisessa mediassa MLL yhdistyksen kautta, sekä Wilman kautta muistutettiin vanhempia vielä kuluvalla viikolla ennen iltaa. Päivi Hamaruksen kanssa olimme vielä edellisenä iltana puhelinyhteydessä ja keskustelimme pitkään yleisesti koulukiusaamisesta ja sen vaikutuksista sekä nykytilasta. Pohdimme vanhemmilta kyselylomakkeella saatuja vastauksia ja sen pohjalta Hamarus koosti iltaan sopivan puheenvuoron iltaan.

Iltä järjestettiin Jalasjärven koulukeskuksessa 2.11.2023. Paria päivää aiemmin minuun otti yhteyttä paikallisen sanomalehden toimittaja. Hän halusi tulla tekemään lehtihaastattelun illasta ja opinnäytetyöstäni. Toimittaja ei valitettavasti pystynyt jäämään seuraamaan iltaa, vaan lehtihaastattelu tehtiin juuri ennen illan alkamista. Haastattelu julkaistiin tästä parin viikon kuluttua Jalasjärvi-Peräseinäjoki-kunnallissanomissa. (Liite 3.)

Jalasjärven MLL-yhdistyksen hallituksen jäsenet olivat minulla apuna kahvitarjoilujen järjestämisessä sekä muissa illan valmisteluissa. Valitettavasti suuri osa iltaan ilmoittautuneista jätti kuitenkin tulematta paikalle. Illassa oli lopulta 35 osallistujaa. Siitäkin huolimatta, että osanottajia oli vähän, illan puheenvuorot olivat onnistuneita.

Alkuun Kirkonkylän koulun rehtori Juha Yli-Hynnilä piti esityksen siitä, miten koulu ennaltaehkäisee ja puuttuu koulukiusaamiseen. Tähän esitykseen nousi tarve myös kyselyni perusteella, sillä noin 40 % kyselyyn vastanneista vanhemmista toi esiin, etteivät tiedä, mitkä ovat koulun käytännöt kiusaamisen ehkäisyssä ja kiusaamiseen puuttumisessa. Yli-Hynnilä korosti puheessaan vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön tärkeyttä.

Päivi Hamarus nosti puheenvuorossaan hyvin esiin kiusaamisen ilmenemistä ja vaikutuksia hyvin havainnollistavien esimerkkienkin kautta. Hän kertoi paljon vinkkejä ja ajatuksia siitä, miten vanhemmat voivat puuttua ja ehkäistä kiusaamista. Hamarus myös kertoi siitä, millaiset asiat vaikuttavat siihen, että joku alkaa kiusaamaan toista. Hän kannusti myös vanhempia mukaan keskusteluun. Hamarus jakoi vanhemmille illassa myös hänen kirjaansa *Opas kiusaamisen jälkihoitoon*.

Kokemusasiantuntija Tanjan puhe hänen perheensä kokemuksista oli erittäin koskettava. Tanjan puhe antoi vanhemmille paljon tukea ja neuvoja siihen, mikä on vanhempien rooli kiusaamistilanteiden selvittelyssä. Tanja piti erittäin tärkeänä sitä, että vanhemmat ja koulu tekevät tiivistä yhteistyötä. Tiedon jakamisen tärkeyttä hän korosti paljon myös. Tanja korosti myös sitä, että vanhemmat kuuntelisivat ja havainnoisivat lastaan ja ottaisivat lapsen murheet kiusaamisesta aina tosissaan.

6.5 Palaute vanhempainillasta

Illasta sain erinomaista palautetta vanhemmilta, jotka paikalla olivat. He kokivat illan erittäin tärkeänä ja tietoa tuottavana. Puhuin aiheesta monen vanhemman kanssa illan päätteeksi sekä vielä jälkepäinkin. Vanhemmat nostivat esiin sitä, miten asian saisi jokaiselle vanhemmalle tietoon. Sain vielä myöhemminkin vanhemmilta useita yhteydenottoja sähköpostilla, joissa toivottiin jatkoa tälle illalle. Yhteydenotoissa toivottiin myös koostetta illasta jaettavaksi vanhemmille, jotka eivät paikalla olleet. Aihe koettiin hyvin ajankohtaisena ja

tärkeänä ja monet olivatkin ihmeissään siitä, että paikalle saapui niin vähän vanhempia. Kokemusasiantuntijan puheenvuoro koettiin hyvin tunteita herättävänä. Vanhemmat kertoivat, että se avasi silmiä asian vakavuudelle ja sille, että vanhemmilla on iso rooli kiusaamisen ehkäisemisessä ja varsinkin kiusaamiseen puuttumisessa. Vanhemmat kokivat, että kun kiusaaminen on ollut hyvin pitkäkestoista ja varsinkin alkuun hyvin piilossa tapahtuvaa, on koulun henkilökunnan haastavaa kiusaamiseen yksin puuttua. Tällöin tarvitaan vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Kokemusasiantuntijalta toivottiin luentoa myös lapsille pidettäväksi. Illan päätteeksi kävimme keskustelua myös Hamaruksen ja kokemusasiantuntijan kanssa. Molemmat olivat tyytyväisiä iltaan ja kiittelivät tällaisen illan järjestämisestä. Hamarus ja kokemusasiantuntija vaihtoivat myös yhteystietoja mahdollista tulevaisuuden yhteistyötä varten. Olen itse enemmän kuin tyytyväinen siihen, että lähdin tällaista projektia tekemään.

6.6 Opinnäytetyö prosessin loppuun saattaminen

Vanhemmille järjestettävän illan jälkeen alkoi tulosten tarkempi analysointi ja avaaminen. Helmikuussa 2024 opinnäytetyöseminaarissa esittelin tutkimuksen tuloksia. Helmikuun seminaarin jälkeen elettiin opinnäytetyön kanssa hieman hiljaiseloa. Työharjoitteluni aikana kirjoittelin vain jonkin verran työtä eteenpäin, ja näin ollen huhtikuun seminaarissa esitettävänä oli vain ajankohtaiskatsaus. Tämä kuitenkin sai kirjoittajassa aikaan pienen piristymisen ja toukokuussa työstäminen jatkui jälleen hyvällä innolla. Kesä sisälsi kirjoittamista ja työn muokkaamista. Syksyllä opinnäytetyön ohjaajan kanssa tiiviissä yhteistyössä käytiin opinnäytetyötäni läpi. Työ kävi kielentarkistuksessa ja pienien loppuviilauksien jälkeen valmis työ esitettiin viimeisessä seminaarissa syyskuussa 2024. Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan kuvattu seuraavassa kuviossa 8.-



Kuvio 8. Opinnäytetyön prosessin kuvaus. (Latvala, 2024).

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli järjestää vanhemmille ilta, jossa he saavat tietoa, keinoja ja tukea kiusaamisasioissa. Halusin tutkia tarkemmin, tunnistavatko vanhemmat lapsissaan kiusatuksi tulemista tai kiusaajan roolia. Halusin selvittää myös, kaipaavatko vanhemmat keinoja ja tukea siihen, miten kiusaamista voi ennaltaehkäistä ja miten siihen voi vanhempana puuttua. Toiminnallinen osuus opinnäytetyöstä syntyi yhteistyössä Kurikan kaupungin ja Mannerheimin lastensuojeluliiton Jalasjärven yhdistyksen kanssa. Tutkimuskysymyksiin haettiin vastauksia verkkokyselyn avulla ennen vanhempainiltaa. Kyselyn tuloksien avulla rakensimme asiantuntijoiden kanssa yhteistyössä pohjaa vanhempainillan sisällölle.

Tuloksista ilmeni, että 41 % vastaajista eivät tieneet, miten heidän lastensa koulussa kiusaamista ehkäistään tai miten siihen puututaan. Tämän vuoksi kutsuinkin Kirkonkylän koulun rehtorin kertomaan vanhemmille tarkemmin näistä asioista. Tätä päätöstä tuki myös kirjoitus, jossa Rumpu (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) 10.8.2022) toi esiin, että kouluissa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että sekä oppilaat että vanhemmat tietävät koulujen keinot ja halun puuttua koulukiusaamiseen.

Vanhemmat kokivat myös erittäin tärkeäksi kodin ja koulun välisen yhteistyön kiusaamisasioita selvitellessä. Vanhemmat toivoivat, että heihin otettaisiin heti kiusaamista ilmentyessä yhteyttä ja asiaa lähdettäisiin selvittämään heti vakavasti. Tätä tukee myös laki sillä, perusopetuslain (628/1998, 29§) mukaan lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulun opettajien ja rehtorin tulee ilmoittaa epäillyn ja kohteen huoltajalle, jos he saavat tietoonsa, että oppimisympäristössä tai koulumatkalla on tapahtunut häirintää, kiusaamista, syrjintää tai väkivaltaa.

Kurikan kaupungin oppilailleen teettämän kiusaamiskyselyn (M. Hietaharju-Nisonen, henkilökohtainen tiedonanto, 22.8.2023) mukaan esimerkiksi 3.–4.-luokkalaisista lapsista vain noin 9 % kertoi opettajan olleen yhteydessä kotiin kiusaamistapauksia selvitellessä. Näkisin, että kodin ja koulun yhteistyötä kiusaamisen selvittämisessä olisi tarpeen lisätä. Tällä tavalla saataisiin myös vanhemmat ottamaan enemmän roolia kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa. Salmivalli (2003, s. 32) kirjoitti kodin ja koulun

vastuusta koulukiusaamisessa. Myös hän nosti esiin vanhempien toiveen siitä, että kouluissa tulisi puuttua tehokkaasti kiusaamiseen. Salmivallin mukaan kodeissa saatetaan ajatella, että koulu on vastuussa siitä, mikä tapahtuu koulupäivän aikana tai koulun alueella. Koulu ajattelee tätä vaatimusta kohtuuttomana. Minun teettämän kyselyn tuloksista voisi päätellä, että suurin osa vanhemmista on kuitenkin kiinnostuneita ja halukkaita kuulemaan koululla ilmenneestä kiusaamisesta ja toivovat yhteistyötä enemmän. Kyselyyn tulleista avoimista vastauksista näkyi myös se, että vanhemmat eivät koe voivansa puuttua, jos eivät tiedä kiusaamisesta.

Kyselyyn vastanneet vanhemmat kokivat tärkeäksi kodin roolin lapsen kasvattamisessa siihen, että kiusaaminen on aina väärin. Avoin keskustelu ja puhuminen kiusaamisesta koettiin myös hyväksi keinoksi ennaltaehkäistä ja puuttua kiusaamiseen. Myös MLL (i.a.-b) kertoo, että vanhempien on hyvä käydä lasten kanssa keskustelua kiusaamisesta, vaikka se ei sillä hetkellä omaa perhettä koskettaisikaan. MLL sivuillaan korostaa myös sitä, että on tärkeää kertoa lapselle, että kiusaaminen on aina väärin. Salmivalli (2003, s. 33) nosti esiin huomion, että vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten. Perusta vuorovaikutustaitoihin, empatian kehittymiseen ja erilaisuuden hyväksymiseen kehittyä kotona, vanhempien ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Vanhempien omalla esimerkillä on suuri merkitys.

Vanhemmat kaipasivat keinoja siihen, miten saada rakennettua sujuvaa yhteistyötä kiusaajan perheen kanssa. Yhteistyön rakentamisessa on tärkeää muistaa, että tällaiset tilanteet ovat yhtä vaikeita sekä kiusatun että kiusaavan lapsen perheille. Kuten Pöyhönen (2021, s. 164–165) kertoo, vanhempien ei ole helppoa kohdata tilannetta, jossa omaa lasta kiusataan. Siinä herää tunteita vihasta avuttomuuteen ja syyllisyyteen. Kuten myös tilanteessa, jossa ilmenee, että oma lapsi on kiusannut toisia. Kokemusasiantuntija (vanhempainillan puheenvuoro, 2.11.2023) nosti oman perheensä tarinassa useasti esiin sen, että oli vaikeaa kiusaavan lapsen perheen kanssa yhteistyötä saada aikaan. Hän korosti vanhempien omaa aktiivisuutta asian hoitamisessa ja myös koulun vastuuta puuttua kunnolla.

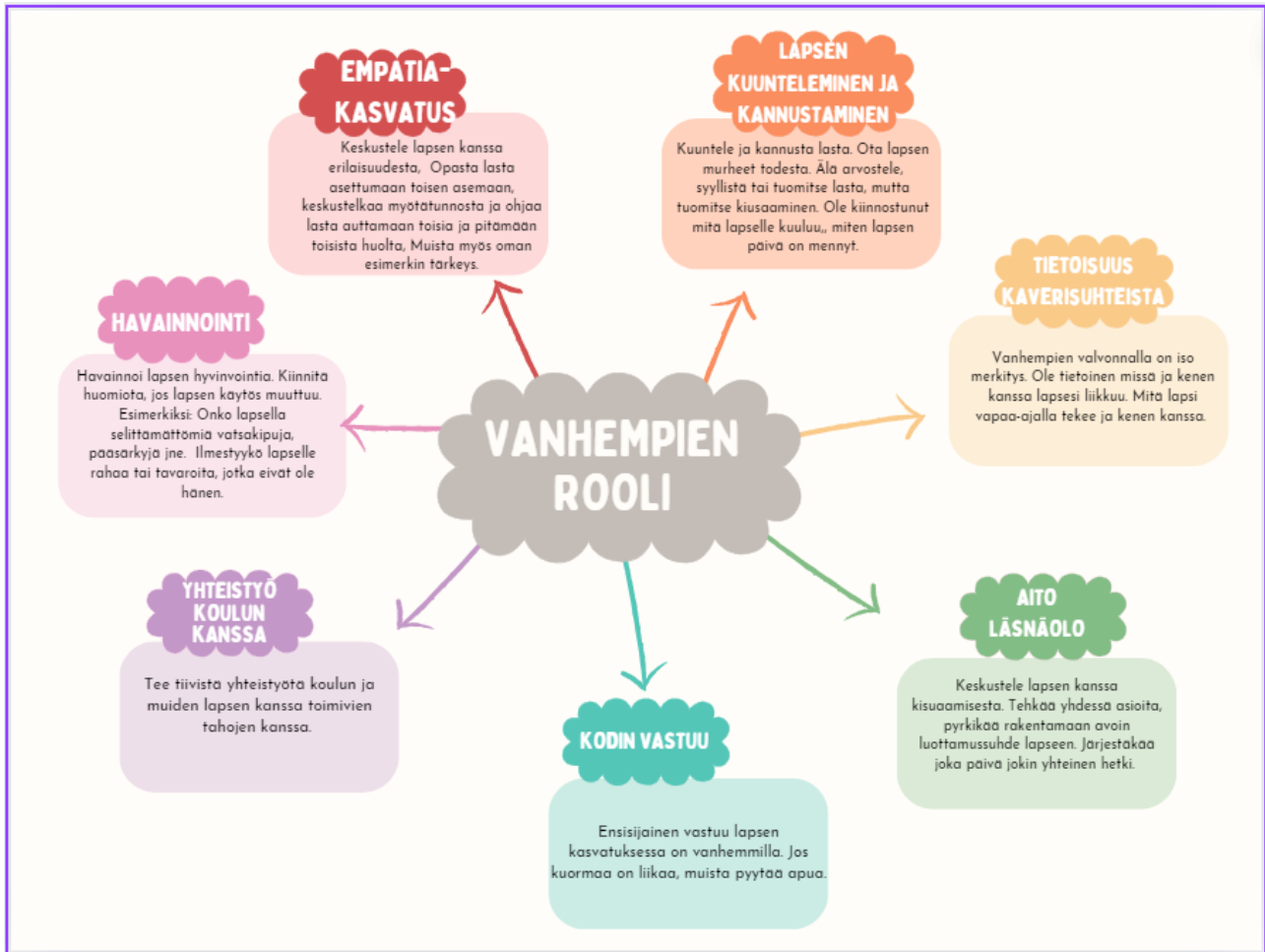
Vanhempia on pohdituttanut myös se, miten havaita kiusaamista, jos lapsi ei siitä suoraan kerro, tai milloin lapsen mielenpahoittaminen on sitten kiusaamista. Myös Kaski & Nevalainen (2017, s. 12–13) kirjoitti siitä, että kiusaaminen voi olla hyvin hienosyistä ja sitä voi

tapautua niin, että ulkopuoliset eivät sitä edes huomaa. Kiusaaminen voi olla huomaamattomia pieniä katseita, päälle puhumista, selän kääntämistä. Kiusaaminen ei ole niin selkeää, ja kiusattu saattaa kokea, ettei osaa pukea sitä sanoiksi. Hamarus (P. Hamarus, vanhempainillan luento 2.11.2023) antoi vinkin, että lasta voisi kannustaa pitämään päiväkirjaa. Päiväkirjaan lapsi kirjoittaa tilanteista, joissa on kokenut tulleen kiusatuksi tai jotka ovat aiheuttaneet hänelle pahaa mieltä. Päiväkirjaan kannattaa kirjoittaa, mitä tapahtui, missä tapahtui ja millainen kyseinen tilanne on ollut. Jos kiusaaminen on sellaista, että lapsi ei tiedä, voiko siitä puhua kiusaamisena, päiväkirjan avulla asiaa voidaan miettiä yhdessä aikuisten kanssa. Usein kiusaamisesta kertominen voi myös olla lapselle vaikeaa, joten päiväkirjasta saattaisi olla apua myös kertomisessa. Usein nämä pienet huomaamattomat katseet, päälle puhumiset ja selän kääntämiset alkavat tuntua kiusaamiselta, kun ne jatkuvat aina vain uudelleen ja uudelleen.

Kokemusasiantuntija (vanhempainillan puheenvuoro, 2.11.2023) toi vanhempainillan puheenvuorossaan tärkeänä asiana esiin sen, että vanhempien on hyvä kysyä päivittäin lapsiltaan, miten heidän päivänsä on mennyt ja kysyä aina tarkentavia kysymyksiä. Myös Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL) korostaa, että on tärkeää keskustella lapsen kanssa päivän kulusta ja kuulumisista sekä olla selvillä siitä, onko lapsella kavereita ja millaisia kaverit ovat. Näiden kysymyksien kautta lapsen on helpompi avautua kaverisuhteiden ongelmista tai kiusaamisen kokemisesta. Kokemusasiantuntija (vanhempainillan puheenvuoro, 2.11.2023) kertoi puheenvuorossaan myös, että hän olisi kaivannut enemmän tukea kiusaamisen selvittelyssä. Hän olisi tarvinnut enemmän vertaistukea. Jonkun, joka oikeasti kuuntelee sekä lasta että häntä vanhempana. Jonkun, joka olisi valmis puutumaan vakavasti asiaan. Hän kehottaakin nyt vanhempia kuuntelemaan lasta, kiusaamisen kokemusta ei saa vähätellä. Kokemusasiantuntijan mukaan vanhempi saattaa olla ainoa, jolle lapsi kiusaamisesta kertoo, ja siksi on todella tärkeää, että siihen reagoidaan. Myös aktiivinen yhteys kouluun, muihin vanhempiin ja tarvittaessa sosiaalihuoltoon on tärkeää. Jos kuulee, että oma lapsi on kiusaaja, ei saa kieltää sitä, vaan lähteä selvittämään asiaa ja sallia itselle sekä lapselle kaikki tunteet. Tärkein viesti vanhempainillasta sekä vanhemmille teetetystä kyselystä olikin, että kaikkien olisi puututtava kiusaamiseen, toistuvasti. Niin kauan, että kiusaaminen saadaan loppumaan.

Tämä tutkimus oli yhteiskunnallisestikin merkittävä, sillä kiusaaminen on hyvin pinnalla oleva asia. Kiusaamisen ennaltaehkäisemiseen ja siihen puuttumiseen on kehitelty monenlaisia keinoja, jotka usein kohdistuvat enemmän koulun toimiin. Vanhempien roolia tulisi vahvistaa. Tällä tutkimuksella tuotettiin kiusaamisesta tietoa ja erilaisia keinoja vanhemmille. Vanhempienilta myös herätteli vanhempia kiinnittämään aiheeseen enemmän huomiota kotona. Yhteistyökumppaneilleni tämä opinnäytetyö tuotti arvokasta tietoa siitä, miten vanhemmat näkevät ja kokevat kiusaamisen meidän kaupungissamme. Tämä auttaa kehittämään koulun, sekä MLL Jalasjärven yhdistyksen toimintaa, tukemaan vanhempia kiusaamisen ehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vanhempien rooli on merkittävä kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä sekä siihen puuttumisessa. Lapsen tarkka havainnointi sekä varhainen puuttuminen kiusaamiseen koettiin erittäin tärkeänä. Vanhempien rooli on varsin moninainen opinnäytetyön tulosten ja tuotoksen perusteella. Tähän alle olen koonnut kuvioon 9. johtopäätöksenä niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat vanhempien rooliin kiusaamisen ehkäisemisessä ja puuttumisessa. On tärkeää, että lapsen ympärillä toimivat aikuiset tekevät yhteistyötä ja jakavat tietoa.



Kuvio 9. Vanhempien rooli kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä. (Latvala, 2024).

8 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tekeminen on ollut minulle sydämen asia. Jo aihetta miettiessäni tiesin, että jollain tapaa tämän tutkimuksen tulee liittyä kiusaamisen ehkäisemiseen. Olen aina miettinyt, miten saisi vanhemmat ottamaan isompaa roolia kiusaamisen ehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa. Viime aikojen tapahtumat, mitä mediassakin on noussut vahvasti esiin, varmistivat minun ajatukseni tämän tutkimuksen tekemiseen. Koulukiusaaminen, jota nykyään puhutellaan usein jo kouluväkivaltana, on valtakunnallinen ongelma. Sosiaalinen media täyttyy kirjoituksista, joissa huolestuneet vanhemmat miettivät, mitä asialle voi tehdä tai miksi kukaan ei asialle tee mitään.

Prosessi on ollut pitkä, mutta äärettömän antoisa. Kaikkineen prosessiin meni aikaa noin puolitoista vuotta. Tämä aika sisälsi suunnittelua, valtavan määrän kirjallisuuden läpikäymistä, keskusteluja asiantuntijoiden kanssa, yhteistyötä yhteistyötahojen kanssa, kyselytutkimuksen saloihin perehtymistä ja tuloksien läpikäymistä. Prosessin aikana olen saanut työskennellä monien asiantuntijoiden ja ammattilaisten kanssa yhteistyössä. Koen, että olen prosessin aikana kehittynyt kiusaamisen asiantuntijana ja näen, että tulevaisuudessa työssäni sosionomina tällä ammattitaidon kasvattamisella on suuri merkitys. Haluaisin tulevaisuudessa työskennellä koulumaailmassa lasten ja nuorten parissa. Kiusaaminen tulee varmasti aina olemaan osana koulumaailmaa ja sillä uskonkin, että minulla on aiheelle paljon annettavaa vielä pitkään. Tärkeimpiä asioita opinnäytetyötä suunnitellessani oli, että saisin opinnäytetyöllä heräteltyä vanhempia aiheen vakavuuteen. Halusin tuottaa vanhemmille tietoa ja keinoja, miten he voivat kotoa käsin vaikuttaa lasten kiusaamiseen ja sen lopettamiseen.

Alkuperäisen opinnäytetyön suunnitelman tein ajatuksella, että tekisin määrällisen tutkimuksen, johon liittäisin vanhempainillan järjestämisen yhteistyönä Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) Jalasjärven yhdistyksen kanssa. Toimin itse MLL Jalasjärven yhdistyksen hallituksessa ja meillä oli ollut ajatuksissa jotain kiusaamisen vastaista toimintaa järjestää. Tuntui luonnolliselta, että yhdistäisin opinnäytetyön tähän. Opinnäytetyön ohjaajaltani sain idea toteuttaa opinnäytetyö toiminnallisena. Näin keskiöön nousikin vanhempainilta ja työ alkoi rakentua illan ympärille. Tämä oli mielestäni hyvä idea, ja työn edistäminen tuntui heti paljon luontevammalta. Kurikan kaupungin kanssa yhteistyösopimuksen

tekeminen mahdollisti tilojen saamisen iltaan sekä tutkimusluvan kyselytutkimukseen. Kaikki yhteistyössä mukana olleet tahot ja henkilöt olivat suureksi avuksi työn toteuttamisessa.

Teoria osuuteen kirjallisuutta etsiessäni törmäsin useasti kirjailija Päivi Hamaruksen tuotantoon. Tästä sain idean, että haluan Hamaruksen luennoimaan vanhempainiltaan. En olisi idean syntymisen aikaan uskonut, että tämä toteutuisi. Olen äärettömän onnellinen Hamaruksen mukaan saamisesta. Hänen kanssaan yhteistyö oli todella antoisaa. Mukaan iltaan olisin halunnut myös Ankkuritiimin poliisin Pyry Luomalan, mutta hän joutui valitettavasti perumaan viime hetkellä. Tämä oli tietenkin pieni pettymys, mutta toisaalta illan aika-tila huomioon ottaen näin puheenvuorot eivät jääneet liian lyhkäisiksi. Kokemusasiantuntijan mukaan saaminen oli myös mahtava asia. Hänen mukaansa pyytäminen oli myös jo alkuun selvää, sillä olen hänen perheensä matkaa kiusaamisasioissa seurannut koko ajan. Kokemusasiantuntijan puheenvuoro koettiin hyvin valaisevana ja koskettavana.

Vanhemmilta saamani palautteen mukaan ilta oli kaikin puolin onnistunut ja toivottu. Monet mukana olleet vanhemmat toivoivat tällaisille illoille jatkoa. Vaikka minua kovasti harmittikin, että vanhempainiltaan osallistui ilmoittautuneista vanhemmista vain pieni osa, uskon, että nämä paikalla olleet vanhemmat ovat viestiä vieneet eteenpäin. Hienoa oli myös se, että paikallinen kunnallislehti tuli tekemään opinnäytetyöstäni ja illasta lehtihaastattelun. Näin sain jaettua sanomaa myös niille vanhemmille, jotka eivät paikalla olleet.

Näkisin, että vanhempainillan anti sekä vanhemmille teettämäni kysely nostivat esiin samoja aiheita, kun teoriaosuudessa esitin. Vanhempainien kiinnostus siihen, mitä lapselle kuuluu ja miten hänen päivänsä on mennyt, vanhempainien valvonnan merkitys, varhainen kiusaamisen havaitseminen ja siihen puuttuminen sekä vertaistuen merkitys ovat erittäin tärkeitä kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa.

Jälkeenpäin ajateltuna kyselylomakkeella olisi voinut vanhempainien roolia kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä kysyä tarkemmin. Nyt tulokset painottuivat tämän osalta siihen, miten vanhemmat ovat puuttuneet kiusaamiseen. Tieto siitä, miten vanhemmat kokevat voivansa ennaltaehkäistä kiusaamista olisi ollut hyvä selvittää kyselytutkimuksessa. Tässä voisi olla vielä mahdollisuutta jatkotutkimukselle. Vielä tarkemmin lähteä selvittämään vanhempainien

näkemyistä siihen, miten he itse voivat vaikuttaa kiusaamisen ennaltaehkäisemiseen. Pohdin myös sitä, miten hyvin vanhemmat tunnistavat erilaisia rooleja kiusaamisessa. Tästä olisi myös voinut olla erikseen kysymys. Nyt kuulee paljon puhuttavan vain kiusaajasta ja kiusatusta. Muut ympärillä olevat roolit, kuten avustaja, sivusta seuraaja, hiljainen hyväksyjä, jäävät helposti mainitsematta. Vanhempien olisi hyvä tunnistaa myös näitä rooleja kiusaamisessa, sillä niillä on valtava vaikutus kiusaamisen jatkumiselle.

Monesti työstäessäni jotain haastavaa kohtaa opinnäytetyöstä, mietin olisiko ollut helpompaa tehdä opinnäytetyö parityönä. Kuitenkin mietin, että kun teen yksin, saan tehdä tästä juuri sellaisen työn kuin itse ajattelen. Minun elämäntilanteeseenikin sopi paremmin näin, että minun ei tarvitse suunnitella aikatauluja kenenkään muun aikataulujen kanssa yhteen. Koulun, perheen ja välillä töidenkin yhdistäminen opinnäytetyön kirjoittamiseen oli tarpeeksi haastavaa jo pelkästään omat aikatauluni huomioiden.

Sosionomin (AMK) kompetenssit näkyvät opinnäytetyössä mielestäni hyvin. Sosionomin kompetensseissa ja ydinosaamisessa korostuu sosiaalialan eettiset taidot, palvelujärjestelmän tunteminen, tutkimuksellinen osaaminen kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa, asiakastyön osaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen ja työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen (Arene, 2017, s. 10). Opinnäytetyötä tehdessäni jäin usein pohtimaan eettisiä seikkoja. Kiusaaminen on usein aiheena vanhemmille arka. Jokaista kysymystä asetellessa tuli miettiä, että kohdeyleisönä voi olla sekä kiusattujen lasten vanhempia että kiusaavan lapsen vanhempia. Myös iltaa suunnitellessa mietimme tarkkaan, että missään vaiheessa ei tulisi kenellekään yleisössä vaivautunut olo, oli siellä sitten kiusaavan lapsen tai kiusatun lapsen vanhempi paikalla. Eettistä näkökulmaa huomioitiin alusta loppuun saakka. Mielestäni olen onnistunut tekemään tästä opinnäytetyöstä eettisesti luotettavan ja laadukkaan kokonaisuuden. Opinnäytetyöllä myös nimenomaan tavoitellaan osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämistä, ja työllä pyritään saamaan vaikuttavuutta. Työ tuottaa tutkittua tietoa, jota voidaan käyttää jatkossa niin perheiden hyvinvoinnin edistämiseen kuin myös esimerkiksi kouluyhteisön hyvinvoinnin tueksi. Opinnäytetyötä tehdessä olen tehnyt yhteistyötä moniammatillisesti eri tahojen kanssa. Myös organisointi- ja johtamistaitoja tarvittiin tapahtuman järjestämisessä. Loppujen lopuksi koko opinnäytetyöprosessi sisältää työn laadun, tulosten ja vaikutusten arviointia ja edistää taitojani mahdollisiin työn kautta tulevaisuudessa eteen tuleviin kehittämishankkeisiin.

LÄHTEET

Ankkuri. (i.a.). *Ankkuritoiminta*. <https://ankkuritoiminta.fi/toiminta>

Arene. (2017). *Sosionomin kompetenssit ja ydinosaaminen*. Sosionomiselvitys. https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428

Günther, K., & Hasanen, K. (i.a.). Johdanto: analyysi ja tulkinta. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. [Viitattu 10.10.2023] <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/analyysi-ja-tulkinta/>

Hale, R., Fox, C. L., & Murray, M. (2017). "As a Parent You Become a Tiger": Parents Talking about Bullying at School. *Journal of child and family studies*, 26(7), 2000–2015. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0710-z>

Hamarus, P. (1998). *Älä kiusaa mua! Miten tunnistan ja estän koulukiusaamisen*. Turku: Länsi-Suomen lääninhallitus.

Hamarus, P. (2012). *Haukku haavan tekee*. PS-kustannus.

Hamarus, P. (2008). *Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise*. Kirjapaja.

Hamarus, P., Holmberg-Kalenius, T. & Salmi, S. (2015). *Opas kiusaamisen jälkihoitoon*. PS-kustannus.

Johander, E. (2.2.2024). *Effectiveness of adults' targeted interventions in stopping bullying*. [väitöskirja, Turun yliopisto]. UTUPud. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9596-7>

Joronen, K., & Ketonen, R.-M. (2014). Alakouluikäisen kokemukset koulukiusaamisesta ja vanhemman valvonta. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 51(1). Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/sla/article/view/41367>

Jyväskylän yliopisto (JYA). (i.a.). *Määrällinen analyysi*. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/maarallisen-analyysi>

Kaukiainen, A., & Salmivalli, C. (2009). *KiVa koulu: Vanhempien opas*. Opetusministeriö. <https://data.kivakoulu.fi/vanhemmat/>

- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi). (10.8.2022). *Uusi lukuvuosi alkaa edelleen haastavassa toimintaympäristössä-kansalliset arviointitulokset tuovat tietoa kiusaamisen ja poissaolojen ehkäisyyn sekä oppimisen tukemiseen*. <https://karvi.fi/2022/08/10/uusi-lukuvuosi-alkaa-edelleen-haastavassa-toimintaymparistossa-kansalliset-arviointitulokset-tuovat-tietoa-kiusaamisen-ja-poissaolojen-ehkaisyyn-seka-oppimisen-tukemiseen/>
- Kess, K. (18.01.2022). *Koulukiusaaminen rikosoikeudellisena ilmiönä mikä on vastuu?* Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämispalvelut HY+. <https://hyplus.helsinki.fi/koulukiusaaminen-rikosoikeudellisena-ilmiona-mika-on-koulun-vastuu/>
- Ketonen, P. (24.4.2023). *Koululaiset kertovat, millaista on somekiusaaminen, jota ei saada kuriin: "Haukutaan ulkonäköä, mitä tekee ja mitä on mieltä"*. Yle uutisluokka. <https://yle.fi/a/74-20027599>
- Kiusaamisasioiden tuki- ja neuvontakeskus Valopilkkku. (i.a.). *Tukea kiusatulle*. <https://www.valopilkkkuja.fi/>
- Kostamo, P., Airaksinen, T., & Vilka, H. (2022). *Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön*. Art House. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789518849110>
- Kunnallisalan kehittämissäätiö, Mäntylä, N., Kivelä, J., Ollila, S., & Perttola, L. (2013). *Pelastakaa koulukiusattu! Koulun vastuu, puuttumisen muodot ja ongelmat oikeudellisessa tarkastelussa*. KAKS-Kunnallisalan kehittämissäätiö.
- Laki rikoslain muuttamisesta 515/2003. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030515>
- Lindstrom Johnson, S., Waasdorp, T. E., Gaias, L. M., & Bradshaw, C. P. (2019). Parental responses to bullying: *Understanding the role of school policies and practices*. Journal of Educational Psychology, 111(3), 475–487.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL). (i.a.-a). *Kiusaamisen seuraukset*. <https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/kiusaamisen-ehkaiseminen/kiusaamisen-seuraukset/>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL). (i.a.-b). *Kiusaaminen-mitä vanhemmat voivat tehdä?* <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/kiusaaminen/kiusaaminen-mita-vanhemmat-voivat-tehda/>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL). (i.a.-c). *Kiusaaminen*. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/kiusaaminen/>
- Mannerheimin lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri. (2022). *Selviydytään kiusaamisesta -projekti 2020–2022*.

https://bin.yhdistysavain.fi/1576808/swlFck216pPY68BoNMv10ZQU8Z/selviydyt%C3%A4%C3%A4n_kiusaamisesta_loppuraportti_2020_2022.pdf

- Menesini, E., & Salmivalli, C. (2017). Bullying in schools: the state of knowledge and effective interventions. *Psychology, Health & Medicine*. (22), 240–253.
<https://doi.org/10.1080/13548506.2017.1279740>
- Matikka, A., Helenius, J., & Ervasti, E. (2023). Vanhempien tukea tarvitaan 4.- ja 5.-luokkalaisten arjessa ja myös terveellisten elintapojen vahvistamisessa. *Kouluterveyskysely 2023*. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-153-5>
- MTV-uutiset. (8.1.2023). Vanhemman on vaikea uskoa, että oma lapsi on kiusaaja - tämä yhdistää heitä, jotka eivät kiusaa. Haettu 26.10.2023, <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/vanhemman-on-vaikea-uskoa-etta-oma-lapsi-on-kiusaaja-tama-yhdistaa-heita-jotka-eivat-kiusaa/8607834#gs.yvw10h>.
- Mäntylä, N., Kivelä, J., Ollila, S., & Perttola, L. (2013). *Pelastakaa koulukiusattu*. Kunnallisan alan kehittämissäätiö.
- Nyström, T. (2018). *Käsikirja: Stoppi koulukiusaamiselle*. Neona.
- Olweus, D. (1991). *Kiusaaminen koulussa*. Otava.
- Perusopetuslaki 628/1998. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Pöyhönen, V. (2021). *Noidankehästä pois: Voiko koulukiusaamisen kierteen katkaista*. Tammi.
- Repo, L. (2018). *Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy*. PS-kustannus.
- Rikoslaki 19.12.1889/39. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>
- Rikosuhripäivystys (Riku). (i.a.). *Koulukiusaaminen satuttaa ja voi vaikeuttaa elämää vielä aikuisena*. <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/koulukiusaaminen/>
- Salmivalli, C. (2003). *Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja*. PS-kustannus.
- Salonen, K. (2013). *Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle*. Turun ammattikorkeakoulu.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/821112/isbn9789522163738.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Sawyer J., Mishna F., Pepler D., & Wiener J. (2011). The missing voice: *Parents' perspectives of bullying*. *Children and Youth Services Review* 33(10), 1795–1803.

Suomen perustuslaki 731/1999. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Taipale, R. (2014). *Koulukiusaaminen kiusatun lapsen vanhempien näkökulmasta*. [AMK-opinnäytetyö, Jyväskylän ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014061012451>

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL). (2020). *Sekä koulukiusaajat että kiusatut kokevat muita vähemmän osallisuutta*. <https://thl.fi/fi/-/seka-koulukiusaajat-etta-kiusatut-kokevat-muita-vahemman-osallisuutta>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2023). *Kouluterveyskysely 2023: lapsia ja nuoria kuormittavat monet tekijät- selkeät arkirutiinit ja ajoissa saatu apu on tärkeää*. <https://thl.fi/-/kouluterveyskysely-2023-lapsia-ja-nuoria-kuormittavat-monet-tekijat-selkeat-arkirutiinit-ja-ajoissa-saatu-apu-on-tarkeaa>

Terävä, H. (24.8.2022). *Joka kymmenes oppilas ei uskalla kertoa kiusaamisesta eikä tiedä, miten kiusaamiseen puututaan*. Yle uutiset. <https://yle.fi/a/3-12579985>

Tiiri, E. (2022). *Byllying among school-aged children and adolescents*. [väitöskirja, Turun yliopisto]. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9053-5>

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

Turkka, H., & Saarholm, J. (2021). *Lasten ja nuorten konfliktit. Opas haastavien ristiriitojen ratkaisemiseen*. PS-kustannus.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (6.9.2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö*. Haettu 7.10.2023. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/1991/19910060/19910060_2

Valli, R. (2015). *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen*. PS-kustannus.

Vehkakoski, J. (2019). *Koulukiusaaminen kiusatun vanhempien näkökulmasta*. [pro gradu -työ, Jyväskylän yliopisto]. JYX. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/66607/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201912035094.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vehkalahti, K. (2014). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/bc1c2c8a-0eb8-4881-ba8f-510ce386b810/content>

Vilka, H., & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Tammi.

Vilkka, H. (2021). *Näin onnistut opinnäytetyössä - Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin*. PS-kustannus.

Vilkka, H. (2015). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus.

Vilkka, H., & Mankki, V. (2024). *Johdatus monimenetelmätutkimukseen*. Santalahti.

Vuori, J. (i.a.-a). Aineiston tuottaminen. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/aineiston-tuottaminen/>

Vuori, J. (i.a.-b). Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>

Webropol. (i.a.). *Kyselyt ja raportointi*. <https://webropol.fi/kyselyt-ja-raportointi/>

LIITTEET

Liite 1. Tiedote ja kutsu vanhemmille

Liite 2. Kyselylomake

Liite 3. Lehtihaastattelu

Tiedote ja kutsu vanhemmille

Hei, olen viimeisen vuoden sosionomiopiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä yhteistyössä Kurikan kaupungin, sekä Jalasjärven MLL-yhdistyksen kanssa, koskien vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä koulukiusaamisesta ala-asteikäisten lasten keskuudessa.

Koulukiusaamista ennaltaehkäistään ja siihen puututaan koulussa, mutta myös meillä vanhemmilla on mahdollisuus ja velvollisuuskkin auttaa lapsiamme, jos he tulevat kiusatuksi, tai he ovat itse kiusaajan roolissa. Myös kiusaamisen sivusta seuraaminen voi olla hyvin kuormittavaa lapselle. Siksi me vanhemmat, sekä koulun henkilökunta tarvitsemme keinoja ja tukea sen havaitsemiseen.

Opinnäytetyöhöni liittyvällä tutkimuksella pyritään selvittämään vanhempien ja huoltajien roolia kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen. Haen tutkimuksella tietoa vanhempien kokemuksista ja näkemyksistä. Kyselyn tarkoituksena on pyrkiä selvittämään myös, minkä verran vanhemmilla jo on tietoa koulukiusaamisesta ja sen ennaltaehkäisystä, sekä puuttumisesta kiusaamiseen kotoa käsin. Kysely lähetetään kaikille Jalasjärven ala-asteikäisten lasten vanhemmille/huoltajille.

Kysely tapahtuu täysin anonyymisti eli vastaajien henkilöllisyys ei selviä kyselyn tuloksista.

Alla olevan linkin kautta pääset vastaamaan kyselyyn. Vastaamiseen kuluu aikaa muutama minuutti. Vastausaikaa on perjantaihin 20.10.2023 saakka.

<https://link.webropolsurveys.com/S/C026C59C42C62E9C>

Kutsu

Opinnäytetyöhöni liittyy myös vanhemmille järjestettävä ilta, jossa eri asiantuntijat jakavat arvokasta tietoa ja keinoja koulukiusaamiseen liittyen. Ilta järjestetään yhteistyössä

Jalasjärven MLL-yhdistyksen kanssa. Kyselyn pohjalta saamme myös arvokasta tietoa illan järjestämiseen.

Ilta vanhemmille järjestetään Jalasjärven kirkonkylän koulun salissa, torstaina 2.11.2023 klo 18. Aloitamme kahvitarjoilulla klo 17.30. Toivomme, että mahdollisimman moni vanhempi/huoltaja pääsisi paikalle kuuntelemaan ja juomaan kupposet kahvia. Toivon ilmoittautumisia iltaan osallistumiseen, että osaamme varata tarpeellisen määrän tarjottavaa. Ilmoittautumisen voi tehdä kyselylomakkeella.

Kirjailija Päivi Hamarus on tutkinut ja kirjoittanut paljon kirjoja kiusaamisesta ja sen jälkihuollosta. Päivi saapuu iltaan kertomaan meille keinoja ja vinkkejä, miten me voimme lapsiamme auttaa. Myös Ankkuritiimin poliisi Pyry Luomala pitää illassa puheenvuoron. Saamme myös kuulla kokemuksia ja ajatuksia äidiltä, jonka lapsi on kokenut vakavaa koulukiusaamista.

Jos sinulla heräsi kysymyksiä, voit olla minuun yhteydessä sähköpostitse henna.latvala@seamk.fi

Yhteistyöterveisin Henna Latvala

Kyselylomakkeen kysymykset

1. Lapseni on (Voit valita useamman, jos sinulla on lapsia monella vuosiluokalla. Jos sinulla on eri sukupuolta olevia lapsia alakoulussa, pyydän täyttämään heistä oman kysely).
2. Lapseni on tyttö/poika.
3. Tunnetko/tiedätkö lapsesi ystäviä tai kenen kanssa hän viettää vapaa-aikaansa.
4. Kuinka usein keskustellette lapsen päivän kulusta ja kuulumisista kotona.
5. Kertooko lapsi kotona mieltään painavista asioista.
6. Oletteko keskustelleet kotona koulukiusaamisesta.
7. Onko lastanne kiusattu.
8. Onko lapsesi kiusannut muita.
9. Kuinka pitkään kiusaaminen on jatkunut.
10. Miten olette puuttuneet kiusaamiseen.
11. Mitä seuraavista kiusaamistavoista uskot/tiedät lapsesi koulussa esiintyvän. - Nimitely/haukkuminen, lyöminen/töniminen, tavaroiden piilottelu/varastaminen, juorujen levittäminen, ulkopuolelle jättäminen, somekiusaaminen, en tiedä/lapseni ei ole kertonut, jotain muuta.
12. Mitä ajattelet seuraavista toimista kiusaamisen ehkäisemisessä. - Koulun omat toimet kiusaamisen ehkäisyyn, vanhempainillat ja informaation lisääminen, kodin ja koulun tiivis yhteistyö, avoin keskustelu kotona lapsen kanssa, jotain muuta.
13. Oletteko tietoisia, miten lastenne koulussa ehkäistään kiusaamista ja miten siihen puututaan.

14. Miten mielestänne koulukiusaamiseen tulisi puuttua. (Avoin kysymys).
15. Koetteko, että teillä vanhempina on tarpeeksi tietoa ja keinoja ennaltaehkäistä ja puuttua kiusaamiseen kotona.
16. Millaista tietoa toivoisit saavasi lisää, tai millaisiin tilanteeseen toivoisit saavasi keinoja. (Avoin kysymys).
17. Olisitko kiinnostunut saamaan lisää tietoa siitä, miten kotona voidaan ennaltaehkäistä kiusaamista ja miten kiusaamiseen voisi vanhempana puuttua.

8 UUTiset

JP KUNNALLISSANOMAT KESKIVIIKKONA 15. MARRASKUUTA 2023

Miten autan lastani?

Jalasjärveläinen Henna Latvala tekee sosionomin AMK-opintoihin liittyvää päättötyötä kiusaamisesta. Sen myötä hän pohtii, mikä on vanhempien rooli kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä ja kiusaamiseen puuttumisessa.

Terhi Rintala

Kiusaaminen on asia, jonka pitäisi koskettaa meitä kaikkia.

– Siihen pitää aina puuttua. Kiusaaminen ei lopu itsestään eikä niin, että antaa ajan kulua. Se vaatii ikävän toiminnan lopettamista aikuisten voimin.

Päättötyössään Henna Latvala pohtii etenkin alasteikäisten kiusaamista.

– Koulukiusaaminen on ajankohtainen aihe. Enemmän puhutaan kuitenkin yläasteikäisten koulukiusaamisesta. Yläkoulun puolella valmiita toimintamalleja on enemmän.

Yksi syy alakouluikäisten valintaan on se, että kiusaamiseen pitäisi puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

– Kiusaaminen alkaa valitettavan usein jo varhaiskasvatuksessa. Mitä pidempään se jatkuu, sitä vaikeampaa siitä tulee. Kiusaamisen jäljet ovat syvemmät.

Vanhempien näkökulma oppinnäytetyöhön tuli siitä, että usein keskustelu pyöri sen ympärillä, mitä koulu tekee koulukiusaamisen ehkäisemiseksi ja miten koulu puuttuu.

– Itse mietin, mitä vanhemmat voivat tehdä ja mi-

kä on yleensä heidän roolinsa.

Aihepiiri on usein vanhemmille vaikea, koska mukana on niin paljon omia tunteita.

– Mukana on huolta, hätää ja pelkoja siitä, jos kiusaamista ei saada loppumaan. Ei ole helppoa olla myöskään siinä roolissa, että oma lapsi kiusaa. Se on ehkä vielä vaikeampaa. Me vanhemmat emme haluaisi edes hyväksyä sitä, että oma lapsi onkin kiusaaja.

Kiusaamiseen pitäisi kuitenkin pystyä jollakin tavalla puuttumaan, jotta se saataisiin katkeamaan.

– Kiusaamista on tosi paljon ja siinä on erilaisia rooleja. Voi olla sivustaseuraaja tai hiljainen hyväksyjä. Jollekin lapselle voi olla tosi vaikeaa se, että näkee sivusta mitä tapahtuu, mutta ei oikein tiedä mitä voisi tehdä. Moni pelkää tulevaisuutta itse kiusatuksi, jos puuttuu.

Kiusaamista helposti mitätöidään sillä, että kyse on vain leikkistä. Tai vaaditaan sitä, että leikkiä pitää kestää.

– Kun siitä tulee jatkuvaa ja pitkäaikaista, kyse on kiusaamisesta. Pienistä jutuistakin voi kasvaa aivan valtava vyyhti.

Fyysinen väkivalta on näky-



Henna Latvalan mukaan vanhemmat tarvitsevat tukea ja työkaluja kiusaamistilanteisiin. Monilla vanhemmilla omat tunteet ovat niin vahvasti mukana tilanteessa, että on vaikea tietää, miten olisi parasta toimia. KUVA: TERHI RINTALA

vää, ja se on helppo osoittaa todeksi.

– Suurin osa kiusaamisesta on kuitenkin henkistä väkivaltaa. Se voi olla vain katseita, pieniä eleitä tai ulkopuolelle jättämistä.

Jos pieniin juttuihin ei puututa, se on hiljaista hyväksymistä. Myös aikuinen voi olla silloin hiljainen hyväksyjä - koulussa, kotona tai harrastuspiireissä.

Henna Latvala muistuttaa, että myös kiusaaja tarvitsee apua.

– Ei sellainen ihminen kiusaa, jonka on hyvä olla.

Henna Latvala teetti kyselyn

alakouluikäisten lasten vanhemmille Jalasjärvellä.

– Jonkinlaista kiusaamista on kokenut yli 50 prosenttia. Pääsääntöisesti se on ulkopuolelle jättämistä, nimitelyä ja haukkumista.

Henna Latvala korostaa sitä, miten tärkeää on, että vanhemmat ovat kiinnostuneita oman lapsensa koulupäivästä.

– Onko kavereita, kenen kanssa on kaverina ja mitä tehdään – perusjuttuja. Jos huoli herää, voi kehittää jatkokysymyksiä, jotta kiusaamisesta kertominen olisi helpompaa.

Henna Latvala haluaa

auttaa ja rohkaista vanhempia löytämään keinoja käsitellä kiusaamista.

– Mitä tehdä silloin, kun oman lapsen käytös ei olekaan mukavaa? Miten tarttua tilanteeseen, jos huoli herää omasta lapsesta tai vaikka tämän luokkatoverista?

Kiusaaminen on helpointa saada loppumaan, jos vanhemmat tekevät keskenään yhteistyötä.

Tällä hetkellä puhutaan paljon siitä, pitäisikö termistä koulukiusaaminen luopua kokonaan.

– Se on liian lievä termi.

Kun kyseessä on pahoinpitely, pitäisi puhua ennemmin kouluväkivalta.

Myös henkinen kiusaaminen on väkivaltaa.

– Siitä toipuminen on vaikeampaa. Sanoilla voi myös rikkoa toisen ihmisen.

Tunne- ja kaveritaitojen opettaminen on isossa roolissa.

– Mitä pienempänä ne oppii, sitä helpompaa se on.

MLL:n järjestämässä tilaisuudessa puhujina olivat myös tutkija Päivi Ilmarinen ja kirkonkylän koulun rehtori Juha Yli-Hynnä.